Тошкент ҳақиқати

• № 50 (10.627).
1994 йил 13 июль чоршанба
Сотувда эркин нархда

1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН НАШР ЭТИЛМОҚДА.

Вилоят ижтимоий-сиёсий газетаси

ЧОРШАНБА ВА ШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ.

МАҚСАД—ҲАМКОРЛИКНИ ЯНАДА МУСТАҲКАМЛАШ

Суратда уч давлат раҳбарларининг самимий суҳбати.

А. Илёсов олган сурат.

Бу кўҳна дунё кўп тарихий воқеаларнинг шоҳиди бўлган. Тараққиёт маромн жадаллашган ушбу даврда ҳам биз, тарих зарварақларига ёзилажак воқеа-ҳодисаларга тез-тез гувоҳ бўлмоқдамиз. Бироқ, содир бўлаётган воқеалар ичида шундайлари борки, улар бевосита келажакка даҳлдордир. Бундай кунлар ўз мазмуни билан йилларга, асрларга татигулик. Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон давлат ва ҳукумат раҳбарлари Алматида учрашган 8 июль ана шундай тарихий кунлар сирасига киради.

Учрашув чоғида қадим Туркистон заминидаги қардош мамлакатлар муаммоларни баҳамжиҳат ҳал этиш, ҳамжиҳатлик йўлида ғоят муҳим амалий қадам қўйдилар. Уч мамлакат Президентлари ва Бош вазирлари иштирокидаги давлатлараро кенгашнинг тузилиши, унинг ишчи органи сифатида доимий фаолият кўрсатадиган ижроия қўмитаси барпо қилиниши, иқтисодий интеграцияга кўмаклашувчи давлатлараро Марказий Осиё ҳамкорлик ва ривожланиш банки таъсис этилишига аҳдлашув ушбу тарихий учрашувнинг оламшумул натижаларидандир.

Маълумки, халқларимизнинг истиқлол нашидасини сура бошлаганига ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Айни пайтда Марказий Осиёдаги мамлакатлар ҳам ўзининг давлат тузумини барқарорлаштириш, жаҳон ҳамжамиятида муносиб ўрин эгаллаш учун интилмоқда. Афсуски, остонамизга истиқлолдан илгарироқ иқтисодий қийинчиликлар қадам қўйди. Иқтисодий алоқаларнинг узилиб қолиши бозор муносабатларига ўтишни мураккаблаштирди. Ана шу пайтда замон қўшни ва хорижий мамлакатлар билан тенглик ва ўзаро манфаатдорликка асосланган янгича муносабатларни шакллантиришни тақозо этди.

Ростини айтиш керак, бу жараён осон кечмаётир. Буни МДҲнинг қисқа тарихи мисолида ҳам кўриш мумкин. Амалий ишга ўтиш механизмининг яратилмагани янгича иқтисодий муносабатларга замин ҳозирлаш учун тузилган бу ташкилотнинг асосий қусуридир. Шу сабабли ҳам МДҲ кутилган натижаларни бермаяпти. Алмати учрашувининг қимматн шундаки, унда Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов ташаббуси билан аҳдномаларни амалга оширишнинг пухта механизми яратилди.

Президентлар кенгаши таркибида Бош вазирлар кенгаши, мудофаа вазирлари кенгаши ҳамда ташқи ишлар вазирлари кенгаши ҳам фаолият юритадики, бу ўзига хос мукаммал механизм иқтисодий, сиёсий ҳамда мудофаа соҳаларида ҳаракатларни мувофиқлаштириш, мавжуд муаммоларни зудлик билан ҳамжиҳатликда ҳал этиш имконини беради. Давлатлараро битимлар, шартномаларнинг амалга ошишига бевосита бош-қош бўладиган ижроия қўмита давлат ва ҳукумат раҳбарлари кенгаши фаолиятининг самарали бўлишини таъминлайди.

Ислом Каримов бу кенгашларга бир йил давомида Қозоғистон вакиллари раҳбарлик қилишини ва фаолият маркази Алмати шаҳри бўлишини таклиф этди.

— Тажриба шуни кўрсатадики,— деди жумладан Ислом Каримов,— бошқарув тизимининг сочилиб кетиши яхши натижа бермайди. Шу сабабли бошқарув маркази бир жойда бўлиши, барча кенгашларда раҳбарлик бу сафар Қозоғистон вакилларига юклангани ишнинг унумли бўлишига хизмат қилади. Кейинги йилда кенгашларга Қирғизистон ва орадан яна бир йил ўтиб, Ўзбекистон вакиллари раҳбарлик қиладилар.

Ўзбекистон Президентининг бу таклифи барчага маъқул бўлди. Шуниси аҳамиятга моликки, кенгаш раҳбарларининг ўринбосарлари доимий, яъни узлуксиз фаолият юритади.

Таъсис этишга келишилган Марказий Осиё ҳамкорлик ва ривожланиш банки 9 миллион АҚШ доллари миқдорига тенг низом жамғармасига эга бўлади. Учрашувда бу банк иқтисодий интеграцияни кучайтириш борасида ғоят муҳим ишларни амалга ошириши лозимлиги таъкидланди. Ёқилғи, энергетика, машинасозлик, алоқа тармоқлари ва бошқа муҳим соҳалардаги давлатлараро йирик лойиҳаларни амалга оширишда, қолаверса, хорижий сармояларни мамлакатларимиз ҳудудига жалб этишда унинг ҳиссаси беқиёс бўлади. Ушбу банкнинг қароргоҳи ҳам Алматида жойлашади. Шароит тақозо этган тақдирда унинг ваколатхоналари ёхуд корреспондент ҳисобларини Ўзбекистон ва Қирғизистонда очишга келишилди.

Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон давлат делегацияларининг музокаралари ниҳоясида Президентлар Ислом Каримов, Нурсултон Назарбоев ва Асқар Акаев журналистлар билан учрашдилар. Унда эришилган аҳдномалар Тошкентда, Ўрдабошида ва Чўлпонотада қабул қилинган ҳужжатларнинг руҳига мос экани, улар уч қардош мамлакат халқларининг фаровонлигини юксалтириш йўлида амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотларнинг давоми экани қайд этилди.

Ислом Каримов журналистларга ушбу ҳамжиҳатлик МДҲдан ташқари ёхуд бирор мамлакатга қарши иттифоқ деб талқин қилинмаслиги лозимлигини алоҳида таъкидлади.

— Учрашув якунлари ягона иқтисодий макон яратиш борасидаги ҳаракатларимизнинг сифат жиҳатидан янги босқичга ўтганидан дарак беради,— деди Ўзбекистон Президенти.— Иқтисодий интеграцияни амалда жорий этиш ушбу босқичнинг асосий ўзига хослигидир.

Журналистларнинг республикаларнинг ўзига хос иқтисодий имкониятлари ҳамкорликка киришган бирор мамлакат манфаатларига путур етказмайдими, деган саволига Ислом Каримов ва Нурсултон Назарбоев жавоб қайтарди. Улар республикалар ягона миллий валютага эга бўлган тақдирда ана шундай хавф юзага келиши мумкинлигини таъкидлаб, валюталарнинг бошқа-бошқа экани, ўзаро ҳисоб-китобларда бунинг олдини олиш имконияти яратилишини айтдилар.

Қабул қилинган қарорлар, эришилган аҳдномалар оддий инсонга нима беради?— Нурсултон Назарбоев бу саволга жавоб берар экан, қардош давлатлар раҳбарларининг Тошкентдаги учрашувидан сўнг мамлакатлар ўртасидаги божхона тўсиқлари олиб ташлангани қон-қардошлик ришталари билан чамбарчас боғланиб кетган мамлакатларимиз халқларининг алоқалари, борди-келдиларини осонлаштирганини эслатиб ўтди. Аҳолининг эркин борди-келди қилиши — миграция тўғрисида қабул қилинган битим мамлакатдан мамлакатга кўчиб бориш, фуқароликни алмаштириш, кўчмас мулкни сотиш ва қўшни давлатдан яшаш учун жой сотиб олиш борасидаги муаммоларни осон ҳал этишга кўмаклашишини, қолаверса, иқтисодий ҳамкорлик, интеграция моҳият эътибори билан оддий инсон манфаатларига йўналтирилганини қайд этди.

Ҳарбий-техник ҳамкорлик ҳам шулар жумласидандир. Чунки, бу борадаги ҳамжиҳатлик минтақада тинчлик ва осойишталикни таъминлашга хизмат қилади. Президентлар ҳарбий-техник ҳамкорлик мамлакатларнинг ҳарбий саноат мажмуалари ишини ўнглашини ва мудофаа қобилиятини мустаҳкамлашини, мавжуд имкониятлардан биргаликда фойдаланиш бу соҳадаги талай муаммоларни бартараф этишини таъкидладилар.

Дарҳақиқат, Ўзбекистон мўл-кўл пахта етиштириш, қишлоқ хўжалик машиналари ва енгил автомобиль ишлаб чиқариш имкониятига эга, Қозоғистон эса ғалла макони, Қирғизистон энг арзон электр энергияси олинадиган мамлакат бўлган бир вақтда бу каби ихтисослашув катта самаралар бериши тайин.

Учрашув охирида Президентлар ягона иқтисодий макон ҳақидаги шартномага қўшилиш истагида бўлганлар учун эшиклар очиқ эканини яна бир карра айтиб ўтдилар. Тарихий учрашувда қабул қилинган ҳужжатлар ана шунга комил ишонч уйғотади.

* * *

9 июль куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Алматидан Тошкентга қайтиб келди.

Амирқул КАРИМ,
ЎзА махсус мухбири.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори

МУОМАЛАДАГИ НАҚД ПУЛЛАРНИ КАМАЙТИРИШГА ОИД ЧОРА-ТАДБИРЛАР ТЎҒРИСИДА

Нақд пул муомаласини тартибга солиш ва пулларнинг асоссиз равишда кўпайиб кетишига йўл қўймаслик мақсадида Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки ва тижорат банклари корхоналарга, ташкилотлар ва муассасаларга, мулкчилик шаклларидан қатъи назар, нақд пулларни иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловлар, пенсиялар, нафақалар ва стипендияларни, шунингдек сафар харажатларини тўлаш учунгина берсинлар.

2. Белгилаб қўйилсинки,

мулкчилик шаклларидан қатъи назар, хўжалик юритувчи субъектлар ўртасидаги ҳисоб-китоблар банк муассасалари орқали нақд пулсиз амалга оширилади;

давлат (акционерлик) корхоналари ва ташкилотларидан кооперативларнинг, фермерларнинг, хусусий ва кичик корхоналарнинг ҳисоб варақаларига тушадиган пул маблағлари операциялар ва тўловлар уларнинг устав фаолияти соҳасига мувофиқ келган тақдирда қўшиб қўйилади;

аҳолининг омонатлари бўйича операциялар Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг лицензиялари (рухсатномалари)га эга бўлган банк муассасалари томонидангина амалга оширилади.

3. Ушбу қарор чиққан кундан бошлаб «Ўзкооптайёрловсавдо», бошқа воситачи ва тайёрлов ташкилотларининг аҳолидан харид қилинган қишлоқ хўжалик маҳсулоти учун нақд пул тўлашлари тақиқлансин. Бунда маҳсулотларнинг ҳақи жамғарма тармоғига эга бўлган банкларда фуқароларнинг алоҳида ҳисоб варақларига маблағ ўтказиш йўли билан тўлансин.

Банк муассасалари ана шу ҳисоб варақларидан маблағларни тегишли банкларнинг ҳисоб-китоб чеклари ва чек дафтарчаларидаги чеклар ҳолидагина берсинлар.

«Ўзкооптайёрлов с а в д о» бирлашмасига қишлоқ хўжалик маҳсулотлари тайёрлаш ва чорва моллари харид қилиш учун нақд пул қандай мақсадларга ажратилгани ва қайтарилиши кўрсатилган ҳолда фақат республика ҳукуматининг қарорига биноан ажратилсин.

4. 1994 йилнинг 11 июлидан бошлаб нақд пулга майда улгуржи савдо қилиш, шунингдек корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг жорий хўжалик эҳтиёжлари учун нақд пул бериш тақиқлансин.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Марказий банки, «Ўзбексавдо» уюшмаси ва «Ўзбекбирлашув» бошқаруви билан биргаликда бир ҳафта муддат ичида майда улгуржи савдо бўйича товарлар сотиш ва нақд пулсиз ҳисоб-китоб бўйича корхоналарнинг жорий хўжалик эҳтиёжларини таъминлаш, шунингдек умумий овқатланиш ташкилотлари тушган фойданинг бир қисмидан қишлоқ хўжалик маҳсулоти харид қилиш учун фойдаланиши тартиби тўғрисида таклифлар киритсинлар.

5. 1994 йилнинг 1 августидан меҳнатга ҳақ тўлаш учун ажратиладиган маблағлар давлат йўли билан тартибга солиб турилиши жорий этилсин. Шу мақсадда:

барча мулкчилик шаклидаги корхоналар ва ташкилотлар (бюджетдагилардан ташқари) маҳсулот (иш, хизмат) ҳажми ўсишининг ҳар бир фоизи учун база даврига нисбатан таққослама нархларда 0,7 фоизгача иш ҳақи фондини оширишлари мумкинлиги;

хўжалик юритувчи субъектлар белгиланган нисбатни турли сабабларга кўра ошириб юборган ҳолларда меҳнатга ҳақ тўлаш фондининг асоссиз оширилган қисми тўла бюджет ҳисобига ўтказилиши белгилаб қўйилсин.

Тижорат банклари хўжалик юритувчи субъектлар меҳнатига ҳақ тўлаш учун маблағлар сарфланишини ҳар чоракда назорат қилиб бориши белгилаб қўйилсин.

6. Ўзбекистон Республикасининг Адлия вазирлиги бир ой муддат ичида Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунларига ҳамда илгари қабул қилинган қарорларга мазкур қарордан келиб чиқадиган ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида таклифлар тақдим этсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси И. КАРИМОВ.

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ҲАМКОРЛИК ВА РИВОЖЛАНИШ БАНКИНИ ТАЪСИС ЭТИШ ТЎҒРИСИДА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ, ҚОЗОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВА ҚИРҒИЗИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЎРТАСИДА

БИТИМ

Бундан кейин томонлар деб аталадиган ушбу битим қатнашчилари бўлган давлатлар,

томонлар ўртасида ягона иқтисодий макон тузиш тўғрисидаги шартномага асосланиб,

савдо-сотиқ, молия муносабатларини сақлаб қолиш, қўшма ишлаб чиқаришларни ривожлантириш манфаатларига амал қилиб,

томонларнинг ҳукуматлараро битимларида назарда тутилган савдо, савдодан ташқари ва бошқа операциялар бўйича кўп томонлама давлатлараро ҳисоб-китобларни ташкил этиш ҳамда амалга ошириш зарурлигини эътироф этиб,

қуйидагилар тўғрисида аҳдлашиб олдилар:

1-модда

1. Қўшма банк — Марказий Осиё Ҳамкорлик ва ривожланиш банкини (бундан кейин МОҲРБ — банк деб аталади) ташкил этиш. Ўзбекистон Республикаси ҳукумати, Қирғизистон Республикаси ҳукумати, Қозоғистон Республикаси ҳукумати банкнинг таъсисчи аъзолари ҳисобланадилар.

2. Банк кенгаши банкни бошқариш органи ҳисобланади, унинг таркибига томонлардан ваколат берилган биттадан вакил киради. Банк кенгашининг қарорлари банк уставида белгиланган тартибда қабул қилинади.

3 Банк орқали ўтказиладиган ҳисоб-китоблар эркин алмаштириладиган валютада, миллий валюталарда ёки банк кенгаши томонидан белгиланган махсус тўлов воситаларида амалга оширилади.

2-модда

Банк Алмати шаҳрида жойлашади. Банк юридик шахс ҳисобланади. Банк Халқаро молия ҳамда банк ташкилотлари ва уюшмаларида қатнашиши мумкин.

Банк фаолияти ушбу битим ва унинг узвий қисми ҳисобланадиган банк устави билан тартибга солинади.

Банк билан банк жойлашган мамлакат ўртасидаги муносабатлар мазкур давлатнинг қонунчилигига мувофиқ ва тегишли битим билан белгиланади.

3-модда

Банкка қуйидаги вазифалар юкланади:

ҳукуматлараро битимларда назарда тутилган савдо ва бошқа операциялар бўйича кўп томонлама давлатлараро ҳисоб-китобларни ташкил этиш ва амалга ошириш;

мулкчилик шаклларидан қатъи назар, қўшма корхоналар ташкил этишга ва уларнинг фаолиятини кенгайтиришга кўмаклашиш;

томонларнинг стратегик дастурларини кредитлар билан таъминлаш;

умуммintaқавий мақсадлардаги объектларни маблағ билан таъминлаш;

томонларнинг иқтисодиётини ўрганиш ва таҳлил қилиш ҳамда томонларнинг банкларига таклифлар ва тавсиялар бериш.

4-модда

1. Банкнинг 9 (тўққиз) миллион АҚШ доллари ёки (банк кенгашининг қарорига биноан) бошқа валютадаги эквивалент миқдордаги бошланғич устав сармояси банк таъсисчи аъзоларининг банк кенгаши томонидан белгиланадиган миқдорлардаги бадаллари ҳисобига шаклланади.

2. Устав сармояси миқдори банк кенгашининг қарорига биноан кўпайтирилиши мумкин.

3. Янги давлат банк аъзолигига қабул қилинганда банкнинг устав сармояси миқдори кўпаяди. Банк янги аъзоси бадали миқдорини, уни тўлаш усули ва муддатларини банк кенгаши унинг билан келишган ҳолда белгилайди.

4. Банк банк кенгаши қарорига биноан ташкил этиладиган махсус фондларга эга бўлиши мумкин.

5-модда

1. Давлатларнинг хўжалик юритувчи субъектлари ўртасидаги жорий тўловлар икки томонлама ва кўп томонлама асосда амалга оширилади ҳамда уларнинг миллий қонунчилиги билан тартибга солинади.

2. Миллий валюталарнинг томонларнинг ўзаро ҳисоб-китобларидаги курси банк кенгаши томонидан аниқланади.

Томонлар валюталарнинг Миллий (Марказий) банклар томонидан белгиланадиган курслари тўғрисида валюта курси ўзгаргандан кейинги кундан кечикмай ахборот тақдим этадилар.

6-модда

1. Ҳар қайси томон ҳукуматлараро битимлар бўйича навбатдаги муддатга ва умумий товар обороти доирасида савдо-иқтисодий битимлар тузаётганда кўрсатиб ўтилган муддат доирасида тушумлар ва тўловларнинг бошқа томонлар, банк аъзолари билан мутаносиб бўлишини таъминлашга интиладилар. Бунда миллий ёки бошқа валютада мумкин бўлган резервларни яратиш (улардан фойдаланишни), шунингдек, кредит олиш (уни тўлаш) имкониятн ҳисобга олинади.

2. Савдодан ташқари операциялар бўйича ҳисоб-китоблар савдодан ташқари тўловлар бўйича ҳисоб-китоблар тўғрисидаги ҳукуматлараро битимлар асосида амалга оширилади.

7-модда

Банк банк аъзолари бўлмаган бошқа давлатларга, уларнинг банк кенгаши томонидан белгиланадиган тартибда ва шартларда ҳукуматлараро ҳисоб-китобларда қатнашишлари учун, корреспондентлик счётлари очиши мумкин.

8-модда

Ушбу битимга банк фаолиятининг мақсади ва қоидаларини эътироф этувчи бошқа давлатлар ҳам қўшилиши мумкин. Банкнинг янги аъзоларини қабул қилиш шартлари ва тартиби унинг устави билан белгиланади.

9-модда

1. Мазкур битим фақат барча томонларнинг розилиги билан ўзгартирилиши мумкин.

2. Ҳар қайси томон ушбу битимда қатнашишни, бу ҳақда банк кенгашини камида олти ой олдин маълум қилган ҳолда рад этиши мумкин. Кўрсатилган муддат мобайнида банк билан тегишли томон ўртасидаги уларнинг ўзаро мажбуриятлари бўйича муносабатлар тартибга солиниши керак.

3. Ушбу битим томонларнинг қонунчилигига мувофиқ ички давлат расмий маросимлари бажарилган вақтдан бошлаб кучга киради.

1994 йил 8 июлда Алмати шаҳрида ўзбек, қозоқ, қирғиз ва рус тилларида тўрт асл нусхада тузилди, у депозитарийда — Ўзбекистон Республикаси ҳукумати архивида сақланади, у мазкур битимни имзолаган республикалар ҳукуматларига унинг тасдиқланган нусхасини юборади.

Ўзбекистон Республикаси номидан	**Қозоғистон Республикаси номидан**	**Қирғизистон Республикаси номидан**
И. КАРИМОВ	**Н. НАЗАРБОЕВ**	**А. АКАЕВ**

Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси давлат бошлиқларининг

ҚАРОРИ

Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси, Ўзбекистон Республикаси давлат бошлиқлари қарор қиладилар:

1. Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси Президентлари ҳамда Бош вазирларидан иборат Давлатлараро Кенгаш тузилсин.

2. Давлатлараро Кенгаш таркибида қуйидагилар таъсис этилсин:

Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси Бош вазирлари кенгаши;

Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлари кенгаши;

Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлари кенгаши.

3. Доимий ишлайдиган ишчи ташкилот — давлатлараро Кенгаш ижроия қўмитаси тузилиб, унинг зиммасига мувофиқлаштириш —маслаҳат бериш, фараз ва таҳлил қилиш ҳамда ахборот тарқатиш вазифалари юклансин.

Ижроия қўмита қароргоҳи Алмати шаҳрида бўлиши белгилаб қўйилсин.

4. Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси Бош вазирларига тузиладиган ташкилотлар тўғрисидаги Низом, шунингдек Давлатлараро Кенгаш ижроия қўмитасининг ички тузилишини, сметаси ва штатлар рўйхатини бир ой давомида ишлаб чиқиш топширилсин.

Тузиладиган ташкилотлар иштирокн давлатлар томонидан тенг асосда маблағ билан таъминланади.

5. Давлатлараро Кенгаш ва унинг ташкилотларига раҳбарлик алмашиб туриш асосида, навбат билан амалга оширилиши белгилаб қўйилсин.

Дастлабки иш йилида мазкур барча ташкилотларга раҳбарлик қилиш Қозоғистон Республикаси вакиллари зиммасига юклансин.

1994 йил 8 июлда Алмати шаҳрида ҳар бири қозоқ, қирғиз, ўзбек ва рус тилларида уч асл нусхада тайёрланди, барча матнлар бир хил кучга эга.

Қозоғистон Республикаси номидан	**Қирғизистон Республикаси номидан**	**Ўзбекистон Республикаси номидан**
Н. НАЗАРБОЕВ	**А. АКАЕВ**	**И. КАРИМОВ**

АҲОЛИ КЎЧИШИ СОҲАСИДАГИ ҲАМКОРЛИК ТЎҒРИСИДА

МЕМОРАНДУМ

Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси,

қардош мамлакатлар халқлари тарихи, маданияти ва маънавиятининг муштараклигига ва давлатлар ўртасида таркиб топган мустаҳкам алоқаларга асосланиб,

ақл-заковат, маданият ва меҳнат салоҳиятини сақлаб қолиш ва кўпайтириш зарурлигини англаб,

Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси ўртасида ягона иқтисодий маконни вужудга келтириш тўғрисидаги шартнома тағин ҳам мустаҳкамроқ ҳамкорлик қилиш ва ҳар томонлама яқинлашиш учун қулай шароит яратишини, шу мамлакатларнинг манфаатларига мос келишини, тинчлик ва хавфсизлик ишига хизмат қилишини қайд этиб,

(Давоми иккинчи бетда).

АҲОЛИ КЎЧИШИ СОҲАСИДАГИ ҲАМКОРЛИК ТЎҒРИСИДА
МЕМОРАНДУМ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Қозоғистон, Қирғизистон ва Ўзбекистонда барча фуқаролар қайси миллатга ва динга мансублигидан қатъи назар, иқтисодий ва ижтимоий-сиёсий ҳаётнинг барча соҳаларида фаол иштирок этишлари учун барча зарур шарт-шароит яратилганини таъкидлаб, бу мамлакатларда сиёсий барқарорлик, фуқаролар тинчлиги ва миллатлараро тотувликка эришилганини эътиборга олиб, меҳнат ресурсларидан оқилона фойдаланиш соҳасида интеграцияни ҳар томонлама ривожлантиришга интилиб, салбий оқибатлар иқтисодиётга ва жамиятдаги маънавий-руҳий муҳитга таъсир қилаётганидан безовта бўлиб, мазкур масалаларни аҳолининг кўчиши соҳасида биргаликдаги ҳаракатларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш йўли билан ҳал қилишга интиладилар. Бу ҳаракатлар қуйидагиларга қаратилган:

— минтақада яшаётган ҳар бир халқнинг ўзига хос миллий хусусиятларини сақлаб қолиш, миллий маданиятлар ва тилларни ривожлантириш учун шароитларни таъминлаш:

— иқтисодиётнинг яқинлашувига кўмаклашадиган миллатлараро ва минтақавий компанияларни, илмий-ишлаб чиқариш марказларини барпо этиш учун шароит яратиш:

— бир давлатнинг бошқа давлат ҳудудида яшаётган фуқароларига ўз мол-мулкига, шу жумладан мол-мулки жойлашган ердаги давлат қонунларига мувофиқ равишда ишлаб чиқариш воситаларига эгалик қилиш, фойдаланиш ва тасарруф этиш кафолатларини бериш:

— фуқароларнинг пулларини, шу жумладан пенсия, нафақа, алиментларни бир давлатдан иккинчисига жўнатиш масалаларини ҳал қилиш:

— фуқаролар малакасини, шу жумладан гувоҳномалар, дипломлар ва шаҳодатномаларни ўзаро тан олиш механизми ва тартибини такомиллаштириш:

— меҳнат ресурсларидан фойдаланиш соҳасидаги ҳамкорликни ҳар томонлама ривожлантириш.

Давлат бошлиқлари мазкур меморандумни амалга ошириш мақсадида ўз ҳукуматларига 1994 йилнинг охирига қадар Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси ўртасида аҳолининг кўчиши соҳасида ҳамкорлик дастурини ишлаб чиқишни топширадилар.

Мазкур меморандум 1994 йил 8 июль куни Алмати шаҳрида ҳар бири қозоқ, қирғиз, ўзбек ва рус тилларида уч асл нусхада имзоланди.

Қозоғистон Республикаси Президенти Н. НАЗАРБОЕВ

Қирғизистон Республикаси Президенти А. АКАЕВ

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. КАРИМОВ.

ҚОЗОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ, ҚИРҒИЗИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚЛАРИГА
МУРОЖААТНОМА

Азиз ватандошлар!

Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси ўртасидаги ягона иқтисодий макон ҳақиқатга айланмоқда ва ҳозирнинг ўзидаёқ иқтисодиёт, сиёсат, маданият ҳамда одамларнинг кундалик алоқалари соҳасида сезиларли натижа бера бошлади.

Олий инсоний муносабатларни чуқурлаштириш, одамларнинг кундалик алоқаларини енгиллаштириш ва маданий алоқаларни мустаҳкамлаш — буларнинг барчаси пировард натижада чуқур инсонпарварлик йўналишида бўлиб, маърифий мулоқотнинг объектив қонунлари билан белгиланади. Биз биргаликда ёрқин келажагимизга замин ҳозирлаяпмиз. Бундай келажакни бирлик ва жипсликсиз, бизнинг — Марказий Осиё халқларининг тақдири муштараклигини ва келажаги бир хиллигини равшан англамай туриб, тасаввур қилиб бўлмайди.

Бизнинг мустаҳкам қардошлик алоқаларимиз тарихий, жуғрофий, маданий муштараклик ва тилимизнинг умумийлиги билан боғлиқ. Биз кўп асрлардан буён давом этаётган дўстлигимиз ва яхши қўшничилигимиз негизида бир-биримизга яқинлашмоқдамиз, айни пайтда миллий ўзига хослигимизни, давлат истиқлоли ва сиёсий мустақиллигимизни сақлаб қолмоқдамиз. Янги тарихий шароитда халқларимизнинг бир-бирига яқинлашаётгани минтақанинг алоҳида бўлиб ажралиб қолишини билдирмайди. Ягона иқтисодий маконни барпо этиш тўғрисидаги шартнома МДҲдаги бошқа давлатларнинг ҳам қўшилиши учун очиқдир.

Ана шу мақсадларни кўзлаб, Алмати учрашувида иқтисодиёт, тадбиркорлик, молия, ҳарбий-техникавий, мудофаа алоқаларини ва ташқи сиёсий фаолиятни бошқаришнинг ҳуқуқий воситаларини таъминлайдиган ҳужжатлар келишиб олинди ва имзоланди. Қабул қилинган қарорларни амалга ошириш учун биз Давлатлараро Кенгашни таъсис этдик.

Шуни аниқ айтиш мумкинки, мазкур ҳужжатлар имзоланиши билан мамлакатларимизнинг фақат ягона иқтисодий макон саригина эмас, балки умумий, сиёсий ва маданий макон сари ҳақиқий ҳаракати бошланди.

Биз, давлат бошлиқлари, мамлакатларимизнинг қудратли иқтисодий, сиёсий ва маънавий салоҳиятини аниқ интеграция дастурларини амалга оширишга, қардош халқларнинг умумий манфаатлари йўлида самарали меҳнат қилишга қаратишга қатъий аҳду паймон қилганмиз ва юртдошларимизга, оқсоқоллар ва ёшларга, сиёсий партияларга, жамоат ташкилотларига, Марказий Осиё минтақасини ўз Ватани деб биладиган барча миллат вакилларига мурожаат қилиб, бу ишда бизни қўллаб-қувватлашни сўраймиз.

Фақат жипслашиш, куч-ғайратларни бирлаштириш, барқарорликни сақлаб қолиш йўли билан биз ҳозирги қийинчиликларни енгиб ўта оламиз ва мамлакатларимизда туб иқтисодий ислоҳотлар ҳамда демократик ўзгаришларни амалга ошириш вазифаларини ҳал қила оламиз.

Алматида имзоланган ҳужжатларнинг моҳияти ва мазмунини, мурожаатномамизни қардош мамлакатларнинг халқлари маъқуллаб, самимий қўллаб-қувватлайдилар, деб умид қиламиз.

Қозоғистон, Қирғизистон ва Ўзбекистон халқлари барчамизни бирлаштириб турган муштарак олижаноб мақсадларни рўёбга чиқаришда мустаҳкам ҳамкорлик қилишига ишонамиз.

Қалбларимиз, ҳис-туйғуларимиз ва орзу-умидларимиз абадий якдил ва якнафас бўлсин!

Қозоғистон Республикаси Президенти Н. НАЗАРБОЕВ

Қирғизистон Республикаси Президенти А. АКАЕВ

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. КАРИМОВ

Алмати шаҳри
1994 йил 8 июль

ҚОЗОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ, ҚИРҒИЗИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ БОШЛИҚЛАРИНИНГ
БАЁНОТИ

Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси раҳбарларининг 1994 йил 8 июлда Алмати шаҳридаги учрашуви тўла ҳамжиҳатлик ва ошкоралик руҳида ўтди. Учрашувда қардош давлатларнинг ўртада тарихан таркиб топган анъанавий дўстлик, мустаҳкам ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам муносабатлари асосида бир-бирига яқинлашуви жараёни тобора кучайиб бораётгани мамнуният билан қайд этилди. Ягона иқтисодий маконни барпо этиш тўғрисидаги шартнома ўзаро яқинлашиш жараёнини музокаралар ўзанидан амалий ишлар йўлига ўтказишни бошлаб бергани ва сиёсий воқеликка айланиб бораётгани алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Тошкент, Ўрдабоши ва Чўлпонота учрашувларининг қардош мамлакатлар халқларининг фаровонлигини оширишни кўзлаб иқтисодий ислоҳотларни ўтказиш ҳамда уларни мувофиқлаштирилган ҳолда амалга ошириш йўлининг давомийлиги тасдиқланди.

Давлат бошлиқлари интеграция дастурларини босқичма-босқич амалга ошириш, бозор иқтисодиётининг ёрдамчи тармоқларини биргаликда барпо этиш ҳамда қабул қилинган қарорларнинг ижросини қаттиқ назорат қилиб бориш мақсадида хўжалик, — ҳуқуқий ва ташкилий тусдаги тадбирларни дарҳол ишлаб чиқишнинг муҳимлиги тўғрисида гапирдилар.

Томонлар бир-бирига ўз мамлакатларидаги ижтимоий-сиёсий вазият ҳақида ахборот бердилар. Марказий Осиёдаги ишларнинг аҳволи тўғрисида фикрлашиб олдилар, мустақил давлатлар ҳамдўстлиги мақсадлари ва қоидаларига садоқатларини таъкидладилар. Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси раҳбарлари ягона иқтисодий маконни барпо этиш тўғрисидаги шартнома бошқа давлатларнинг қўшилиши учун очиқлигини яна бир бор тасдиқладилар ва МДҲдаги бошқа мамлакатларнинг бу шартномага қўшилишини табриклашларини билдирдилар.

Яқинлашиш жараёнларининг кучайишини объектив ҳаётий зарурат деб ҳисоблаб ва уч томонлама ҳамкорлик муваффақиятли бўлиши учун мамлакатларимизнинг сиёсий, иқтисодий ва маънавий имкониятларини бирлаштириш зарурлигини таъкидлаб:

томонлар:

— миллий қонунлар ва меъёрий ҳужжатларни бир-бирига яқинлаштириш, белгиланган вазифаларни батартиб, ҳуқуқий жиҳатдан асослаб ҳал қилиш мақсадида янги қонунларни ишлаб чиқиш учун парламентлараро даражада қўшма ишчи гуруҳ тузишга;

— иқтисодий, ижтимоий, маданий, ҳуқуқий, ҳарбий соҳаларда ва бошқа соҳаларда мустаҳкам ҳамкорлик қилишга;

— атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, табиий офатлар ва фалокатларнинг оқибатларини тугатиш ишида куч-ғайратларини бирлаштиришга, Орол денгизи ҳавзасида ва Оролбўйида экология вазиятини яхшилаш юзасидан қўшимча чоралар кўришга;

— ташқи сиёсий фаолият соҳасида минтақа ва халқаро даражада ўзаро маслаҳатлашиб ҳаракат қилишга келишиб олдилар.

Давлат бошлиқлари баён қилинган мақсадларни руёбга чиқариш ҳамда иқтисодий, сиёсий, мудофаа ва инсонпарварлик соҳаларидаги куч-ғайратларни мувофиқлаштириш учун Президентлар ва давлатларнинг Бош вазирларидан иборат давлатлараро кенгаш тузишга қарор қилдилар. Давлатлараро кенгаш таркибида:

— Бош вазирлар кенгаши;

— ташқи ишлар вазирлиги кенгаши;

— мудофаа вазирлари кенгаши бўлиши кўзда тутилган.

Доимий асосда ишлайдиган ижроия қўмитаси уларнинг ишчи органи ҳисобланади.

Ҳукуматларга қуйидагилар топширилди:

— кредит-ҳисоб-китоб қилиш, бюджет, солиқ, нарх, валюта, бож, ижозатнома, сармоя, нафақа, аҳолининг кўчиб юриши ва ички сиёсатнинг бошқа соҳаларини келишилган қоидалар асосида мувофиқлаштирилган ҳолда амалга ошириш чораларини кўриш;

— бир ой муддатда марказий ҳамкорлик ва тараққиёт банкини ташкил этиш учун зарур бўлган таъсис ҳужжатларини тайёрлаш;

— иқтисодиётнинг турли соҳаларида қўшма корхоналар, акционерлик жамиятлари, миллатлараро компаниялар барпо этиш юзасидан дастурлар мажмуини ишлаб чиқиш;

— хўжалик юритувчи барча субъектлар учун кенг имкониятлар ва кафолатларни таъминлаш, тадбиркорликни рағбатлантириш;

— минтақа хавфсизлигини ва халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш манфаатларини кўзлаб, ҳарбий-техника ва мудофаа ҳамкорлиги доирасида ўзаро келишилган стратегияни белгилаш;

— уюшган жиноятчиликка, терроризмга, наркотик ва руҳиятга таъсир этувчи моддаларнинг ғайриқонуний тарқалиши ва сотилишига қарши курашни кучайтириш ҳаракатларини мувофиқлаштириш.

Томонлар бўлиб ўтган учрашувнинг ижобий якунларини таъкидлаб, бу учрашувнинг амалий руҳи, унда қабул қилинган ҳужжатларнинг амалий йўналиши қардош халқларнинг самарали, ўзаро фойдали, тенг ҳуқуқли ҳамкорлигига хизмат қилади, Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси ўртасидаги тотувлик, яхши қўшничиликни мутаҳкамлашга янги омил бахш этади, деб ишонч билдирдилар

Алмати шаҳри.
1994 йил 8 июль.

Ғалла ўрими кундалиги
ЗАНГИОТА: ЯНА 1000 ТОННА

Дастурхонимиз кўрки, зийнати бўлмиш ноннинг қадри кейинги вақтларда беқиёс ошиб кетгани ҳеч кимга сир эмас. Айниқса, Республикамиз Президентининг суғориладиган дуккакли дон экинлари майдонларини кенгайтириш, ғалла мустақиллигига эришиш ҳақидаги даъвати ва бу йўлдаги катта имтиёзлар ғаллакорларимизни янги меҳнат зафарларига руҳлантириб келмоқда.

Азиз ризқ-рўзимиз — нонимиз бутун бўлишини ўйлаган Зангиота тумани деҳқонлари ноқулай келган об-ҳаво қийинчиликларига қарамай ўтган йил кузи ва бу йил баҳорда 3020 гектар майдонга яхши ният билан дон сепган эдилар. Яхши ишлов бериб парваришланган, вақтида озиқлантириб, суғорилган барча ғаллазорларда мўлжалдаги мўл ҳосил етиштирилди.

Ўрим-йиғим ишларига ҳам пухта тараддуд кўрилган ҳолда киришилди. Бунда ўрим техникасини сифатли созлаш, далада ишлаётганлар учун барча зарур моддий ва ижтимоий шарт-шароитларни яратиб беришга алоҳида эътибор ва ғамхўрлик билан ёндошилди. Ўз вақтида кўрилган бу тадбир пировардида ижобий самаралар берди. Туман ғаллазорларида ҳар куни 15 та дон комбайни тинимсиз ишлади. Хирмонларда дон шопурувчилар, омборларга ғалла ташиётган транспортчилар ишида узилиш рўй бермади. Ҳамма бир ёқадан бош чиқариб, фидойилик билан меҳнат қилди.

Мана бугун қўлимизда ажойиб хушхабар. Туман ғаллакорлари меҳнатда катта зафар қучишди. Давлатга ғалла сотиш режаси ошириб бажарилди. Зангиоталиклар Ватан омборига 1700 тонна ўрнига 1800 тонна сара дон тўкишди.

Бу меҳнат ютуғига ўз режаларини аллақачон ўринлаб қўйган, хирмонга энг кўп миқдорда дон тўккан Навоий, А. Икромов номли "Бўзсув" ва бошқа қатор жамоа хўжаликларининг миришкорлари салмоқли ҳисса қўшдилар.

Ғалла ўрими юқори суръат билан давом этмоқда. Ҳосилдан бўшаган майдонлар пешма-пеш шудгорланиб, қўшимча бошқа экинлар экиш тараддуди кўрилмоқда. Ҳали ўроқ тушмаган ғалла майдонларидан эса ҳамон, комбайнлар наъраси эшитилиб турипти. Туман ғаллакорлари ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, давлатга яна 1000 тонна ғалла сотишга аҳд қилдилар.

ҲАЛ ҚИЛУВЧИ ПАЛЛА

Режа ва тадбиркорлик билан олиб борилган иш ҳеч қачон ташвиш келтирмайди.

Аксинча, у ютуқ, қувончга мушарраф этади. Буни вилоятимизда давлатга ғалла топшириш режаларини биринчилардан бўлиб бажарган Тошкент, Зангиота туманлари ва бошқа қатор пешқадам хўжаликлар мисолида кўриш мумкин. Яна шуни ҳам таъкидлаш керакки, қаерда сафарбарлик ва ташкилотчилик яхши йўлга қўйилган бўлса, қаерда далада ишлаётганлар ҳақида чинакамига ғамхўрлик кўрсатилаётган, уларнинг меҳнати муносиб рағбатлантирилаётган бўлса, у ерда иш ҳамиша олға босади, ўша ерда суръат, ютуқ бўлади.

Очиғини айтганда, кейинги икки-уч кун ичида вилоятимизнинг энг йирик ғаллакор туманларида ўрим-йиғим суръатлари бироз бўлса-да, жонланди. Давлатга топширилаётган ғалланинг салмоғи ҳам анча ортди. Ҳозиргача Қуйичирчиқ тумани ғаллакорларининг Ватан хирмонига тўккан ғалласи 10 минг 800 тоннадан, Ўртачирчиқликлар ғалласи 9300 тоннадан ва Юқоричирчиқ ғаллакорларининг улуши 7500 тоннадан ошиб кетди. Мазкур туманларнинг ғаллакорлари ғалаба манзилига тобора яқинлашиб келмоқдалар.

Бугунги кунда вилоятимизда ўрим-йиғимдаги кундалик ўсиш 3-3,5 фоизга тўғри келмоқда. Кунда давлат омборларига 3-3,5 минг тонна дон маҳсулоти етказиб берилмоқда. Мавсум бошидан бери топширилган жами дон ҳосили 65 минг тоннадан ошди, йиллик режа 63 фоиз бажарилди.

Юқоридаги кўрсаткичлардан яққол кўриниб турибдики, ўрим-йиғимда ҳозир суръатни бўшаштиришга, хотиржамликка берилишга сира ҳаққимиз йўқ. Ҳали анча ҳосил далада ётибди. Вақт эса зиқ. Ўрим-йиғим ишларини турли бўлар-бўлмас баҳоналар билан ортиқ пайсалга солиш ҳунук оқибатларга олиб келиши тайин. Энг қимматли бойлигимиз — доннинг кўп қисми бекорга нес-нобуд бўлиб кетиши мумкин. Бунга эса, асло йўл қўйиб бўлмайди.

Биз шу ўринда карвоннинг охирида судралиб келаётган Чиноз, Янгийўл, Бекобод ва Бўка туманларининг ғаллакорларига, шу ҳудудларнинг мутасадди ташкилотлари раҳбарларига мурожаат этмоқчимиз.

Азиз ғаллакорлар! Табаррук ва мўътабар ризқ-рўзимизнинг катта қисми ҳали далада. Уни хор ва оёқости қилмайлик. Авваламбор, ғалламизнинг уволини ўйлайлик. Яна бир бор ғайрат отига қамчи босиб, ғаллазорлардаги қолган бутун ҳосилни тез кунларда ва сира нобуд қилмай ўриб, янчиб олайлик.

Сизга Аллоҳ мададкор бўлсин.

Н. ҲИКМАТУЛЛАЕВ.

Ишбилармонлар билан суҳбат: саноат — қишлоққа

«...СЕН ЗАМОНГА БОҚ»

ТОШКЕНТ туманидаги "Тошкент" жамоа хўжалиги шаҳарнинг шундоққина биқинида жойлашган. Бир вақтлари минглаб гектар майдонларда деҳқончилик қилиб, чорвачилик билан шуғулланган хўжалик ҳозирги кунга келиб анча ихчамлашиб қолди. Ерларнинг бир қисми шаҳарга ўтиб кетди. Айни пайтда 530 гектар майдонда сабзавот етиштирилади. Боғ-роғлар ҳам унчалик катта майдонни эгалламайди. Лекин шунга қарамай жамоа хўжалиги ҳозирги қийин бозор иқтисодиёти шароитида ўз-ўзини бемалол эплаб, тебратиб келмоқда. Иқтисодий жиҳатдан бақувват хўжаликлардан бири ҳисобланади. Унинг туман ишлаб чиқаришидаги мавкеи ортиб бормоқда.

Аҳолини сабзавот, мева-чева ва тайёр маҳсулотлар билан таъминлашга салмоқли ҳисса қўшаётир. Бундай муваффақиятларга ишлаб чиқаришга фан ва техника ютуқларини жорий этиш, маҳсулотни қайта ишлашга, тадбиркорлик, ишбилармонликни қўллаб-қувватлашга эътибор берилаётганлиги туфайли эришилаётир. Бунда жамоа хўжалигининг раиси Маҳамаджон Усмоновнинг ташкилотчилиги, тадбиркорлиги, ишбилармонлиги қўл келаётир.

Оддий деҳқон ўғли шу қишлоқда туғилди, ўсди, вояга етди. Тошкентдаги политехника илмгоҳини тугаллаб, муҳандис бўлди. 1970 йилдан 1977 йилгача Тошкентдаги катта заводлардан бирида ишлади, тажриба орттирди. Кейин эса ҳамқишлоқларининг таклифи билан хўжаликка бош муҳандис бўлиб ишга келди. У муҳандис сифатида ўз бурчига садоқат билан муносабатда бўлиб, кўпгина янгиликларнинг жорий этилишига бош-қош бўлди. Техникадан фойдаланиш, таъмирлаш, такомиллаштириш соҳасида оддий тракторчилар, муҳандислар, мутахассислар билан баҳмаслаҳат ишлаб бир неча ихтиролар, янгиликларни жорий этди.

1986 йилдан бошлаб эса хўжаликка бошчилик қилмоқда. Мухбиримиз яқинда Маҳамаджон УСМОНОВ билан хўжаликда айни кунларда олиб борилаётган ишлар ва режалар ҳақида суҳбатлашди.

— Халқимизда замон сенга боқмаса, сен замонга боқ, деган нақл бор. Ҳозирги пайтда бу нақлнинг маъноси янада теранлашди. Унинг қадр-қиммати ошиб кетди. Сиз нима дейсиз?

— Бу табиий ҳол. Ҳозирги шароитда ҳар бир хўжалик ўз имкониятлари, ўз ҳудудида истиқомат қиладиган аҳолининг майли, истаги, талаблари, уларнинг қобилияти, касб-ҳунаридан келиб чиқиб, хўжаликни юритишнинг, тирикчилик ўтказишнинг шакл-шамойилини белгилаши, меҳнатни ташкил этишнинг кўпчиликка мақбул усулларини танлаб, уни ишлаб чиқаришга жорий этиши керак. Ахир хусусийлаштириш, фермерчилик ҳаракатини ривожлантириш, ижара, оила пудрати деган гаплар бугунги кунда ғоят муҳим ва ғоят долзарб бўлиб қолди.

— Аввал хусусийлаштириш тўғрисидаги фикрингизни билсак?

— Менинг фикримча, жамоа хўжалигида айрим тармоқларнигина хусусийлаштириш мумкин. Мен бу билан хусусийлаштиришнинг аҳамиятини асло камайтирмоқчи эмасман. Хусусийлаштириш — бу бозор иқтисодиётига ўтилаётган қийин шароитда, ҳар бир инсоннинг қобилиятини юзага чиқариш, унинг ғайрат, ташаббус, тадбиркорлик кўрсатиб ишлаши учун шароит яратиб бериш, лўнда қилиб айтадиган бўлсак, ишбилармонликка, тадбиркорликка кенг йўл очиб бериш, демакдир. Биз ҳам бу соҳада ўтган қисқа вақт ичида баъзи ишларни амалга оширдик. Чорвачилик фермаси хусусийлаштириб берилди. Олмониядан келтирилган ускуналар ўрнатилиб колбаса ишлаб чиқариш цехи қурган эдик. Лекин унга ўз вақтида гўшт етказиб беролмай, тўла қувват билан ишлатолмай қийналиб қолдик. Шунинг учун ҳам бу цехни хусусийлаштириб, ишбилармонлар қўлига топширдик. Биз аминмизки, бу цехда ишлар яқин вақт ичида ҳар жиҳатдан юришиб кетади.

Хўжалигимизда от спорти анча ривож топаётган эди. Маслаҳатлашиб, ишқибозларнинг фикр-мулоҳазаларини ҳисобга олиб от спорти клубини ҳам хусусийлаштириб бердик.

Тақачилик қишлоқда ғоят керакли касб ҳисобланади. Афсуски, кейинги йилларда бу касбга эътибор берилмай қўйилди. Илгари ҳар бир жамоа хўжалиги ҳудудида тақачилар бўларди. Улар деярли йўқ бўлиб кетди. Лекин бу бизда сақлаб қолинган эди. Улар учун махсус жой ажратиб берган эдик. Тақачилар оилавий бўлиб ишлашади. Улар фақат тақа ишлаб чиқариш билангина шуғулланишмайди. Кетмон, теша, ўроқ ва бошқа шунга ўхшаш деҳқонлар учун зарур буюмларни ҳам ишлаб чиқаришади. Яқиндан бошлаб бу кичик цехни ҳам ўз эгаларига топширдик.

Лекин жамоа хўжалиги — бу деҳқон хўжалиги демакдир. Деҳқон эса, ер билан ишлайди. Ердан маҳсулот олиб халққа етказиб беради. Шунинг учун ҳам деҳқончиликда ерларни хусусийлаштириб бўлмайди, назаримда. Фермерчилик ҳаракати, оила, ижара пудрати деҳқончиликда меҳнатни ташкил этишнинг энг мақбул тури, деб биламиз. Биз ана шу усулни қўллаяпмиз.

— Фермерлар кўпми?

— Улар олтита. Ҳаммаси бўлиб фермерларга 47 гектар ерни бўлиб берганмиз. Фермерларни танлашга алоҳида аҳамият бердик. Чунки, қишлоқ хўжалигидан озми-кўпми хабардор бўлган, иложи борича қишлоқда ўсиб вояга етган одамлар фермер бўлишса, уларнинг меҳнатидан яхши самара кутиш мумкин. Биз бунга алоҳида аҳамият бердик. Ҳар бир фермерга уларнинг оила аъзолари, жон бошига, имкониятларига, қизиқишларига, тажрибаларига, жамоатчилик ўртасидаги обрў-эътиборига қараб ерларни бўлиб берганмиз. Масалан, Ҳабибулла ака Эрматовни олайлик. Унга 8 гектар ер бўлиб берилди. Ҳабибулла ака шу қишлоқда туғилиб ўсган деҳқон, чорвадор. Ўнга яқин фарзанди бор. У ана шу фарзандлари билан биргаликда чорвачилик билан шуғулланмоқда.

Фермерлар орасида нутрия етиштириш ва терисини қайта ишлаб маҳсулот қилиб сотиш, гўштини парҳез маҳсулот сифатида истеъмолчиларга етказиб бериш билан шуғулланадиганлар ҳам бор. Ана шулардан бири Толиб Мирзаев. Унга 5 гектар ер, Носир Эшоновга эса, икки гектар ер берилган. Улар нутриячиликни ривожлантириш билан бирга бу соҳага қизиқувчиларга ўз ҳунарларини ҳам ўргатишяпти.

Фермерлар то оёққа туриб, ўзларини ўнглаб олгунларича биз, албатта, уларни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаб турибмиз. Ерларини ҳайдаб берамиз. Отуловдан ёрдам кўрсатамиз. Ёқилғи-мойлаш материаллари, ем билан таъминлаймиз. Улар эса, бизга етиштирган маҳсулотларининг 50 фоизини келишилган нархда сотишади.

— Суҳбатимиздан маълум бўлишича, асосий майдонларда оила пудрати асосида меҳнат қилинаяпти. Шу асосда сабзавот, мева-чева ва бошқа ноз-неъматлар етиштириляпти. Ер ўз эгасини топган. Шу туфайли ҳам ердан фойдаланиш самараси юқори бўлмоқда. Шундай эмасми?

— Бунга мисоллар анчагина. Биласиз, помидор сабзавотчиликда салмоқли, етакчи экин ҳисобланади. Лекин айрим ҳолларда бизнинг ерларда помидор экини бўлмай қоляпти, ҳашарот еб қўймоқда, оқ чивин тушиб кетяпти, экин қуриб қоляпти, деган гапларни эшитамиз. Лекин бизнинг пудратчиларимиз бундай деб нолишмайди. Чунки тадбиркорлик билан иш юритишяпти, эпини қилишяпти.

Тадбиркордан, тажрибакор деҳқондан кўп нарсани ўрганиш мумкин. Биз ўқиганмиз, олийгоҳда билим олганмиз, мутахассисмиз деб юрамизу, лекин баъзида айрим жиҳатларда тажрибакор деҳқон билган нарсаларга ақлимиз етмайди. Олтингугуртни асосан токка, кулга қарши ишлатиладиган дори деб биламиз. Аслида-чи. У жуда кўп экинларга, хусусан, помидорга ҳам, унинг касаллигига, ҳашаротига қарши яхши даво ҳисобланаркан. Деҳқонларимиз бу доридан фойдаланиб помидордан мўл ҳосил олишяпти. Аввало, помидор кўчати экилгач, биринчи чопиқ жараёнида ерга олтингугурт солиниб аралаштириб кетилади. Сўнгра помидорнинг ўсиш жараёнида ҳар 15 кунда олтингугурт сепиб турилади. Олтингугуртнинг хосияти шундаки, у қиздиради. Унча-мунча ҳашаротни йўлатмайди, куйдиради, оқ чивинни ҳам. Буни биз ўз тажрибамизда кўрдик. Ҳозирги кунда помидор экилган пайкалларда унинг ривожи яхши. Ҳосил чўғи кўзни қувонтиради. Яна беш-олти кундан сўнг осил пишиб етилади.

Карам, картошка, сабзи ва бошқа экинлардан ҳам деҳқонларимиз тадбиркорлик билан мўл ҳосил олиш чора-тадбирларини кўрмоқдалар. Бунда олимлар билан ҳамкорлик, маслаҳатлашув қўл келяпти. Картошканинг қисман голланд уруғидан экканмиз. 150 центнердан кам бўлмайди. Физик олимлар билан маслаҳатлашиб, карамнинг ўсишини тезлаштирадиган усулни қўллаганмиз. Шу туфайли ҳам ҳосилдорлиги 30-35 фоиз юқори бўляпти.

Лекин бу йил, афсус, уруғи яхши чиқмай қолди-да.

— Уруғини ўзларингиз етиштирсангиз бўлмайдими?

— Бошқа уруғларни ўзимиз тайёрлашимиз мумкин, лекин карам уруғи тайёрлаш анча мушкул. Дейлик, эртаги карамнинг уруғини кечки карам учун экиб бўлмайди-да. Уруғчилик масаласи бу алоҳида мавзу.

— Тўғри айтасиз. Лекин барибир деҳқонларимизнинг маҳоратига қойилмиз. Ҳосилдорлик ҳақиқатан ҳам ортиб бораяпти. Оз майдондан кўп маҳсулот олаяпсизлар. Энди айтинг-чи, бу ҳосилнинг сифати қандай бўляпти, беғуборми?

— Масаланинг ғоят нозик томонидан сўз очдингиз. Ҳеч кимга сир эмас, биз узоқ вақт ерни аёвсиз ишлатдик. Кўп ҳосил оламан, деб ер хоҳласа-хоҳламаса унга турли хил заҳарли ўғитларни тиқиштирдик. Оқибатда ерни ишдан чиқараёздик. Ундаги бор жонли ва фойдали микроорганизмларга қирон келтирдик.

Шу ўринда эзмалик бўлса ҳам бир воқеани айтиб берай. Бундан тўрт йил илгари хўжалигимизга қишлоқ хўжалигимизнинг жонкуяри, академик олимимиз Муҳаммаджонов келиб қолдилар. Улар ўша пайтда еримиз билан рўй бераётган бу фожиани англаб етиб, бонг ураётган, ерни соғломлаштириш ҳақида тарғибот ишларини олиб бораётган кезлари эди. Бизни далага бошлаб бордилар. Ернинг ҳайдалган қисмидан ярим метрча кавлатиб олдирдилар. Заранг қисми бошланди. Ана шу заранг қисмини кавлатган эдилар уердан чувалчанг чиқди. Ана, кўрдингларми, деди олим куюниб, деҳқоннинг энг яқин "ёрдамчиси" — "митти трактор" заҳар-заққумдан қочиб шу қаттиқ қаватга тушиб олибди-я. Мана, сизга ерга бераҳмларча муносабатда бўлаётганлигимизнинг исботи. Биз кўплашиб туриб зудлик билан бу хатоимизни тузатишимиз керак. Акс ҳолда ернинг аҳволини бундан ҳам баттарлаштирамиз... Ўша пайтда калифорния чувалчанги, уни кўпайтириш, фермасини ташкил этиш ва шу асосда гумус-чириндини тайёрлаш, уни ерларга солиш ва соғломлаштириш ҳақида гап бўлаётган эди.

Бу воқеадан кейин биз ҳам хўжаликда Калифорния чувалчанги фермасини ташкил этишни тезлаштирдик. Бу жонивор ниҳоятда тез кўпаяркан. Мавсумда икки марта урчийди. Бир уруғлашда мингдан ортиқ, беш мингтагача уруғ қўяди. Беш ойда катталашиб, "ишга" киришади.

Фермани ташкил этиш мураккаб эмас. Эски омборхонани мослаштирдик. Яшикларга гўнг солиб, олиб кириб устма-уст тахлаб қўйсангиз бўлгани. Биринчи қаватдаги яшчикларга чувалчанг солиб қўйилади. Чувалчанг бу гўнгни қайта ишлаб, гумусга айлантириб бўлгач, тепа қаватдаги яшчикларга ўтиб кетаверади. Бу жараён давом этаверади. Қарабсизки, маълум вақтдан сўнг гўнг солиб тахлаб қўйилган яшчикларингизда тайёр гумус ҳосил бўлади, уни иссиқхонагами, далагами олиб чиқиб, экинга соласиз. Соф экологик маҳсулот етиштирилади. Келгусида биз гумус билан ўз эҳтиёжимизни тўла қондирибгина қолмай, қўшни хўжаликларга ҳам сотишимиз мумкин.

— Деҳқончилик маҳсулотларини қайта ишлаш ҳақида гапириб берсангиз?

— Бусиз деҳқончиликдан кўзланган мақсадга эришиб бўлмайди. Биз бундан беш-олти йил илгари катта сиғимли музхоналар, омборхоналар қурган эдик. Сўнг маҳсулотни қайта ишлайдиган консерва цехини ҳам жиҳозладик ва ишга тушириб юборганмиз. Бу цехда хом ашё билан тўла таъмин этилса, 32 хил маҳсулот тайёрланади. Мева шарбати, мураббо, тўкилган-сочилган мевалардан тайёрланадиган қуюлтирилган шарбат, ҳар хил қиёмлар, тузламалар ва ҳоказо. Буларни фирма магазинлари орқали аҳолига сотмоқдамиз ва шу билан бирга чет элга ҳам чиқараяпмиз. Алмашлаш ҳисобига ўзимизнинг жамоа хўжалигимиз, деҳқончилигимиз учун керакли пленка, ёқилғи-мойлаш материаллари, истеъмол моллари, қурилиш материаллари олиб келяпмиз. Олимлар билан ҳамкорликда цехдаги иш жараёнларини ихчамлаштириш, меҳнат сарфини камайтириш, ёқилғини тежаш йўлларини излаяпмиз.

"Жонли" ва "жонсиз" сув ҳақида эшитгансиз. Олимлар бизга консерва цехида жонли сувдан фойдаланишни таклиф этишмоқда. Унинг фойдаси ғоят катта бўлади: маълумки, шиша банкаларни зарарсизлантириш жараёни ҳамда маҳсулот жойланган банкаларни беркитишдан олдин маълум вақт қайноқ сувда ушлаб туриш керак бўлади. Бунинг учун эса жуда кўп миқдорда электр қуввати ва ёқилғи сарфланади. Қанчадан-қанча оворагарчилик бўлади. Агар биз илм йўли билан ишлов берилиб, ҳосил қилинган жонли сувдан фойдалансак-чи, унда бундай оворагарчиликларнинг кераги йўқ. Банкларни ўша совуқ жонли сувга шундоқ солиб олсангиз бўлгани, зарарсизланади, қайноқ сувда ушлаб туришга ҳам ҳожат қолмайди.

Ҳозирги пайтда олимлар билан ҳамкорликда ана шу соҳада ишларни бошлаб юбордик. Самараси яхши бўлишига ишончимиз комил.

Хитой СУАР "Нюикен" компанияси билан алоқада ўзимизда очилган масъулияти чегараланган "Шарқ" фирмаси билан ҳамкорликда хўжалик учун халқ истеъмоли товарлари олиняпти.

— Бу энг мақбул ва оқилона йўл. Ана шу йўл билан саноатнинг қишлоққа кириб келишини ҳар жиҳатдан тезлаштириш мумкин.

— Ҳозирги кундаги долзарб вазифа ҳам шундан иборат. Ахир, Президентимиз айтганидек, бора-бора қишлоқ хўжалигида ишбилармон, ғоят унумли ишлайдиган одамларгина қолади. Шу тариқа қишлоқда кичик-кичик корхоналар кўпайиб боради.

Ҳозирнинг ўзидаёқ хўжалигимизда бундай корхоналар анчагина. "Юлдуз" ишлаб чиқариш бирлашмаси билан ҳамкорликда "Хизмат" кичик корхонасини ташкил этганимизга анча бўлди. Ускуналар билан таъминлашда ёрдам беришди. Бу ерда 60 киши иш билан таъминланади. Ҳозирги кунда эса 50 киши ишлаяпти. Корхонада аёллар халати, кўйлаги, болалар кўйлаги, ҳар хил коржомалар ва бошқа маҳсулотлар тайёрланади. Лекин хом ашё масаласида қийналаяпмиз. "Юлдуз" бирлашмаси баҳоли қудрат хом ашё етказиб беряпти.

Хўжалигимиз ҳудудида шунингдек "Ситора" фирмаси ҳам иш бошлади. Тоҳир Раҳимов бошлиқ эпчил ва ишбилармон йигитлар жамоаси турли хил буюмлар, масалан, аёллар тақинчоқлари, ручка, болалар ўйинчоқлари, тароқ ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқармоқда. Янги нусхадаги кафел ҳам ғоят чиройли ва жозибалидир. Шунингдек, бу фирмада чинни буюмларга буюртма асосида гуллар ҳам босилади. Фирма ўзи учун керакли хом ашё ва маҳсулотларни ўзи топиб келяпти.

— Хўжалигингизда шакар заводи ҳам қуриляптими?

— Анча бўлди иш бошланганига. Тоҳир Сайрамов бошлиқ қурувчилар бу заводни кузгача битириб, ишга туширишмоқчи. Завод бир кунда 50 тонна қанд лавлагини қайта ишлайди.

— Ҳар қандай меҳнат турининг самараси пировард натижа билан белгиланади. Шундоқ эмасми?

— Ўтган йили қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш, сотиш ва қайта ишлаб тайёр маҳсулотга айлантириб истеъмолчиларга етказиб бериш, катта-кичик корхоналар тушуми ҳисобига хўжалик бўйича 68 миллион соф фойда олган эдик. Бу йил бир миллиарддан кам бўлмади. Одатдагидек бу даромаднинг бир қисми қайта ишлаш цехларини кенгайтиришга, қурилиш, ободончилик ишларини авж олдиришга, энг муҳими одамларни ижтимоий ҳимоя қилишга сарф этилади. Биз аминмизки, жамоамиз меҳнаткашлари хўжалик иқтисодиётини янада мустаҳкамлаш, маҳсулот мўл-кўлчилигини вужудга келтиришда бу йил янги довон ошадилар.

Суҳбатдош Н. РИХСИЕВ.

ЎЛКАМИЗ ОШУФТАСИ

Ҳар бир мусаввирнинг ўзига ёққан, дилига яқин мавзулари бўлади. Истеъдодли рассом Беҳзод Маҳмудов табиат манзараларини чизишни севади. У институтни битираётган кезларида диплом иши сифатида Бўстонлиқнинг туркум манзарасини тақдим этганди. Шу кунларда унинг Меъморлар уйида намойиш этилаётган кўргазмасига борсангиз, Хумсон манзаралари Сизни мафтун этади ва ўзингизни ажойиб боғда юргандек ҳис этасиз. Кўргазмага рассомнинг 70 дан ортиқ асари қўйилган. Бу асарларда анъанавий манзарачиликдан айри ҳолда табиатнинг ажойиб қирраларини ўзига хос ҳис қилиш салоҳияти кўзга ташланади. Уларда Беҳзоднинг дунёни илғаши, нотинч замонамизнинг изтироб ва ташвишлари акс этган. Энг муҳими, манзара-рассом қалбидаги туйғуларни юксалтирадиган, ўз юрагидаги гўзаллик оламини яратиш воситасидир.

Беҳзод ўзининг жуда кўп вақтини Хумсон қишлоғида, тоғ ёнбағирларида ўтказади. Аммо рассом биз билан суҳбатда: "Табиатдан кўр-кўрона кўчириб бўлмайди. Уни ўқиш керак. Расмда инсоннинг туйғуси, нафаси сезилиб туриши керак" дейди. Ҳақиқатан ҳам у чизган табиат манзараларига назар ташласангиз, бунга амин бўласиз. Мана "Угом дарёси" расми. Кўз олдингизда ҳайқириб, кўпириб-кўпириб, буралиб оқаётган безовта дарё. Сув оқ ва кўк рангларда қоришиқ тасвирланган.

Рассомни Ўзбекистон экологияси кўп ташвишлантиради. Оролнинг қуриб бораётгани, иқлимнинг аста-секинлик билан ўзгариши "Аср нафаси"да моҳирлик билан тасвирланган. "Умр" асарида абадий йўқоладиган ҳаёт дақиқалари, вақтнинг тез ўтиб кетиши тасвирланади. Табиат манзараси орқали инсон қалби, ҳолати ўқилади.

Баҳорни қаламга олмаган биронта рассом топилмаса керак. Беҳзоднинг "Хумсонда баҳор" манзараси ўзига хослиги билан, бошқа ишланган расмларидан шакл ва маъно ўлчамининг кенглиги билан ажралиб туради. "Шу расмнинг чизилишига нокнинг оппоқ гуллаши туртки берган".— дейди рассом кулимсираганча. Рассомнинг жуда кўп манзараларида бодом гуллари, ўрик гуллари ва биз билмаган аллақандай жозибали гуллар ўзгача латофат касб этиб турибди.

"Хумсонда баҳор", "Угом дарёси", "Жарлик" "Бодом гуллаганда" "Хумсон кечки пайтда", "Мангулик", "Мажнунтол" каби манзаралар рассомнинг энг муваффақиятли чиққан асарларидан дейиш мумкин. Уларнинг ҳар бирида табиатнинг ўзига хос "нафас олиш" ҳолатларини илғаш сезилади. Рассом асарларининг барчаси XIX-XX аср реалистик услубининг янгича давоми сифатида романтик жилолар билан йўғрилган. Гўё табиатнинг ҳаёт ритми, ички ҳаракати жонлангандай бўлади ва буларнинг барчасини мусаввир усталик билан қаламга ола билган.

Беҳзоднинг устози истеъдодли мусаввир Ҳайдар Санаевдир. "Беҳзоднинг ишларида ёрқин ранглар кам,— дейди Ҳ. Санаев.— Аммо манзараларнинг асосини совуқ ранглар ташкил этишига қарамай, рассом фаслдан фаслга кўчиш пайтларини, табиатдаги маълум бир сонияларда юз берадиган нозик ҳолатларни кузатиб матога тушира олган. Шогирдим ишларининг Санкт-Петербургда бўладиган кўргазмага юборилиши унинг ва менинг ютуғим деб ҳисоблайман".

Айни кунларда Беҳзоднинг ўзи Беньков номидаги рассомлик билимгоҳида кўплаб ёш рассомларга устозлик қилмоқда. Ишонамизки, у шогирдларига мусаввир учун асосий фазилатлардан бўлмиш — дунёни рассом кўзи билан кўра олиш, рассом тили билан ифодалай олишдай, давр муаммоларини ўзгача кўз билан кўра билишдай туйғуларни сидқидилдан ўргатади.

Маъпура НАБИЕВА.

Суратда рассом Беҳзод Маҳмудов.

Абдулла Қодирий таваллудининг 100 йиллиги

КУМУШБИБИ

МУМТОЗ ёзувчи Абдулла Қодирийнинг ижоди 70 йилдан зиёд вақт ўтса ҳамки, ҳамон бақувват чинордек яшаб турибди. Чунки бу азамат чинорнинг илдизлари она ер бағридан куч-қудрат олган, бу ижод меҳнат аҳли кўнглидан сув ичган. Шунинг учун Абдулла Қодирий халқ назарига тушишдек, унинг меҳр-муҳаббатига, ҳурматига сазовор бўлишдек улуғ мукофотга муяссар бўлган устоз адиблардан.

А. Қодирий асарларининг сеҳри зўр, китобхонни дарров ўзига тортиб олади. Айниқса, "Ўтган кунлар" романи. Инсон юрагини зирқирата оладиган, кўнгилнинг энг тўрига йўл топа оладиган бундай асарни яратиш ўз-ўзидан бўлмайди, албатта.

Қайта-қайта ўқир эканмиз, "Ўтган кунлар" романидан худди хазина ичидан янги бир жавоҳир, янги бир ҳикмат топгандай бўламиз. А. Қодирийнинг бу ўлмас асарини унинг бир иҳлосманд муҳлиси мўъжиза, деб атаган экан. Ёзувчининг ўзи камтарлик билан "бу бир ҳавасдир", деб таърифлаган бу китоб шарқ бадиий адабиёти тарихи осмонида абадий порлаб турувчи юлдуздир. Унинг ҳар бир фаслини, мумтоз адабиётшунос олимларимиз айтишганидек, лоқайд ўқиб бўлмайди, бир жойи кулдирса, бошқа жойи йиғлатади, яна бир фасли юрак-бағрингни ўртаб юборса, бошқа фаслини ўқиганингда шодликдан ўзингни арши аълода кўрасан.

Навбатдаги мутолаада барчани ўзига ром этувчи романнинг энг дилбар қаҳрамони Кумушбиби ва унинг лобар онаси Офтоб ойим ҳақида сўз юритмоқчимиз.

Ёзувчи асарда Офтобойим ва Кумуш образларини, уларнинг миллий характерларини яратар экан, уларда назокат, малоҳат, латофат, иффат каби тушунчалар билан ифодаланувчи фақат шарқ аёлларига хос шундай сирли, оромбахш хусусиятларни яққолроқ ифодалашга интилганини ва уларни ўта ҳаётий тарзда ярата олганлигининг гувоҳи бўламиз.

Кумушнинг ажойиб бир ҳаётий муҳитга (яъни турмушга чиқишдек улуғ бир қадам қўйишга) тушиб қолган ҳолатини, ейинки, шарқ хотин-қизларида шаклланган мутеълик, ота-она, эр орзусига қарши бормаслик, ҳаё ва ибо, уятчанлик каби ҳислатлар шароит ва муҳитга мос ҳолда қай тарзда ифодаланганини кўриб чиқсак.

"Тўй. Бу хабарни эшитган Кумушнинг қора кўзлари жиққа ёшга тўлиб, киприклари ёш билан беландилар.

Қизлар мажлиси. Базм жуда қизиқ, жуда кўнгилли эди. Кумушбиби ҳам бу қизиқ базмдан бошқалардек ҳисса оладир, севиниб қувонадир деб ўйланмасин, чунки унинг вужуди қизлар базми ичида бўлса ҳам ҳаёли аллақаёқларда учиб юргандек, кўзлари ўйнагувчи қизларда бўлса ҳам ҳақиқатда бошқа бир нарсани кўргандек.

Кумушдан ваколат олиш ҳам жуда қийин бўлди. Домланинг ваколати олти-етти қайтарилгандан кейин, шунда ҳам янгалар қистоғи остида, аранг унинг ризолиги олинди".

Мана ўша машъум даврнинг, шароит ва муҳитнинг қаҳрамон руҳиятига таъсирини кўрсатувчи кичик бир парча — илгариги миллий тўй тасвири ва тўйгача куёвни кўрмаган, эшитмаган шарқона келиннинг кўриниши. Ҳаётда бир маротаба бўладиган тўйда, қиз мажлисида Кумушбиби нега бунчалик куюнади, нега йиғлайди? Ён-атрофдагилар, қариндошлари куёв таърифини олтин сўзлардан тузиб, унинг ҳусни-ю қадди-қоматини ҳавас билан айтишганда нега Кумушой эшитишни истамайди? Сабаби, Кумушнинг кўнгли сирли ариқ бўйида қолган, унинг ҳаёли-ю эс-ҳушини ўша ерда бир маротаба кўрган йигит олиб қочган. Унинг дилига ҳозир ҳеч нарса сиғмайди, тўй ҳам азага айлангандек. Табиатан кўнгли нозик, мулойим, латофатли Кумуш унашилгандан кейин тун ҳам кун ҳам йиғлайди, аммо ҳеч кимга билдирмай сирини пинҳон тутади. У ўз даврининг ожизаси сифатида дардини яқин кишиси бўлмиш онасига ҳам айтиш андишасизлик эканлигини, тақдирга тан беришдан ўзга чораси йўқлигини тушуниб кўз ёши билан ўзини овутади.

А. Қодирий Кумушбиби образини "тўй муҳитига" ўраб берганда аёллар назокатини, тўй ҳақидаги хабарини эшитганда қизнинг холатини қанчалик тиниқ қилиб берган. Унинг қиёфасидаги бокиралик, босиқлик, камгаплик, аёлларга хос итоаткорлик тарбияланган муҳитидан, онаси Офтобойимдан ўтган бўлса ажабмас. Романда берилишича Офтобойим ҳам бошқа хотинлардек эрининг райи ва хоҳишини, умуман бутун шахсини эҳтиром қилувчи, керак бўлганида фикрини очиқ айтишга ботина олмайдиган, ўз дарди билан ўзи қовуриладиган аёлларнинг типик вакилидир. Шундай она қўлида тарбия олган Кумушда уятчанлик, ҳаё ва ибо кучли. Отабекнинг никоҳ куни Кумуш билан ёлғиз қолганларида "Нега қочасиз? Қарамайсиз?" деган саволига жавобан мажбурият остида ёв қараш билан душманига қарайди ва ҳаяжонланган товуш билан сўрайди "Сиз ўшами?"

Шу биргина сўз етти кундан бери тортган азоблари, кўз ёшлари, дардли қийноқлари "эр" ҳақидаги ваҳималарининг, қолаверса ариқ бўйидаги биргина нигоҳнинг маҳсули эди. Биргина мана шу сўзда адиб Кумуш характерига, қолаверса барча ўзбек қизларига хос ибо; андиша, назокат каби ҳислатларни мужассамлаштира олган. Адиб ўз қаҳрамонини шундай жозибали қилиб яратганки, китобхонни ўзига дарҳол ром қилади. Кумушнинг илк бор қайнонаси бўлмиш Ўзбекойим билан кўришган эпизодини эсласак:

"Қипқизарган ҳолда Кумуш кўринди, паранжиси қўлида, қора атлас қўйлак эгнида, зангор латта мурсак устида, оқ шохи рўмол бошида эди. Шаҳло кўзлари кулимсирашга яқин ҳолда уятли эдилар.

Ҳасанали танитди:

— Мана бу киши қайин онангиз — бек ойим бўладилар.

Кумуш салом берди ва қўлидаги паранжисини ерга ташлади, югуриб келиб ўзини Ўзбек ойимнинг қучоғига олди. Ўзбек ойим ҳам уни маҳкам сиқиб қучоқлаб олган, юзидан шап-шап ўпиб, айланиб-ўргилар ва тикилиб-тикилиб нима учундир йиғлар эди..."

Ҳа, Кумушбиби биринчи учрашувдаёқ ўзини келин эмас, гўё Ўзбек ойимнинг ўз фарзанди — қизидек қайин онасининг қучоғига талпинади, сиқиб қучоқлаган сари Кумушой Ўзбек ойимнинг бағрига сингиб кетади. Шу тарзда у аста-секин ўз хатти-ҳаракати-ю, гап-сўзлари билан бу даргоҳдагиларни ҳам ўзига ром айлаб сеҳрлай боради. Ва натижада уч-тўрт куннинг ичидаёқ ақлли ва одобли ҳаракатлари, гап-сўзлари, ширин муомаласи билан қайин онаси билан қайин отасини ўзига мафтун қилади. Юсуфбек ҳожи "бу одам фарзанди эмас — фаришта!" дер, орада Зайнаб бўлмаса "фаришта" деб атамоққа ҳам ҳозир бўлади. Ўзбек ойим эса марғилонлик келинни кўриш учун келувчи хотинларга муомалани яна ҳам юқорироқдан туриб қила бошлайди. Кумушга суқланувчи хотинларга "менинг чин келиним Марғилонда эди-да!" дейди. Келин учун қайин она ва қайин отанинг бундан ортиқ мақтови бўлиши мумкин-ми?!

Кумушга нисбатан бўлган мақтовлар, диққат-у эътиборлар муҳаббату эҳтиромлар оқибатда уни ўлим балосига гирифтор қилади. Меҳрибон ва қадрдон ота-онаси, севикли ёри, ҳамда кечагина дунёга келган норасидасини доғда қолдириб бу дунёдан кўз юмади.

Лекин ҳаётида энг оғир вазиятда — заҳарланиб, ўлим билан олишаётган вақтда ҳам одоб, андиша, нафосат Кумушбибини тарк этмайди. Ҳожи келинининг кундоши тарафидан заҳарланиб ётганини эшитгандан сўнг Кумушнинг бошига келиб ўтиради, унинг юзидаги паришон сочларини ўз қўли билан тузатиб:

— "Ойим... Ойим! дея чақиради. Кумуш кўзларини очиб бесаранжом қайин отасига назар ташлайди ва таниб қўзғалмоқчи бўлади. Лекин Ҳожи "Қўзғалманг, ойим, қўзғалманг!" дея уни юпатади. Кумушнинг кўз ёши чеккасидан оқиб тушганида эса Ҳожи ҳам ўзини тўхтатолмай, Кумушнинг ёшини артиб, бошини силайди, "Худо шифо берар болам!" дейишдан бошқа сўз топа олмайди.

Соҳибжамол фариштанинг ҳаётдан кўз юмишини адиб қуйидагича таърифлайди: "Қусиб ётгач, кўзи ярқиллаб очилиб кетди ва теварагига бетоқат қаради:

— Ойи... дада... сўнгра — бегим!— деб ингради. Эрининг юзини юзига қўйди, уялгансимон кўзини юмди..."

Заҳарланиб, ўлим билан олишаётган аёлнинг аҳволи қай даражада эканлиги барчага маълум. Кумуш дод солиб ҳайқириши, бақириб уввос солиши ҳам мумкин эди. Лекин ёзувчи яратган дилбар қаҳрамон ҳар қандай шароитда, вазиятда ҳам ўз миллий қиёфасини, ажойиб фазилатларини йўқотмайди. Ҳатто ўлимни ҳам уялгансимон қабул қилади.

Кумушбиби бахт ва муҳаббат учун яратилган эди, бироқ ситамгар замон унга ўлимни раво кўрди. Зотан у замонларда Кумушбибидек дилдорнинг муродига етиши амри маҳол эди...

Шундай бўлса-да аждодларимиз тарихида Кумушбибидек аёллар борлигидан ғурурланамиз. Аёл киши энг катта муҳаббат ва меҳр-шафқат, ҳаё ва ибо, ўз вақтида жасорат ва журъат эгаси бўлиши зарур деб ўйлаймиз.

Мен қўмсаганларимни ҳар гал Кумушбибидан топаман...

Зебо МАҲМУДОВА,
Тошкент Давлат иқтисодиёт университети катта ўқитувчиси.

Долзарб мавзуда суҳбат

ОЛДИНИ ОЛГАН АФЗАЛ

Вилоят ҳокимлиги, бошқармаларининиг раҳбарлари ва вилоят давлат саиитария иазорати мутахассислари саиитария-эпидемиология хизматини яхши йўлга қўйиш, хавфли юқумли ўткир ошқозои ичак касалликларинииг келиб чиқиши ва тарқалншининг олдини олиш борасида муайяи ташкилий ишларии амалга оширмоқдалар. Биз Тошкеит вилояти саиитария эпидемиология станцияси саиитария бўлими мудири Ж. ЗИЁВИДДИНОВ, санитария врачи И. МАВЛОНОВлардан ҳозирги кунда бу борада қилинаётгаи ишлар ҳақида сўзлаб беришни сўрадик.

Вилоятдаги эпидемиологик, экологик ҳолатни, халқ хўжалик объектларининг санитария ҳолатини, худудларда санитария-тозалаш, ободонлаштириш ишларини, аҳолини тоза ичимлик сув билан таъминлашни, чиқиндиларни зарарсизлантириш ишларини ўрганиб чиқиб шу йилнинг февраль ойидаёқ эпидемияга қарши фавқулодда комиссия кенгашида муҳокама қилинганди. Юқорида кўрсатилган касалликларнинг келиб чиқиши ва тарқалишининг санитария муҳофазасини такомиллаштириш ҳақида 1994-1996 йилларга мўлжалланган чора тадбирлар дастури ишлаб чиқилган.

Эпидемияга қарши кураш фавқулодда комиссияси кенгашининг қарорини вилоят ҳокимлиги бошчилигида, бошқарманинг раҳбарлари, давлат санитария назорати мутахассислари томонидан май-июнь-июль ойларида жойларда бажарилишини текшириб, шаҳар ва туман кенгашларида корхона, ташкилот раҳбарлари, жамоа хўжаликлари бошлиқлари, қишлоқ кенгаши оқсоқоллари, оммавий ахборот воситалари ва диний назорат вакиллари иштирокида кўриб чиқилди.

Ўтган 1993 йилда ҳавфли касаллик бўйича мураккаб эпидемиологик ҳолат қайд қилинган Чиноз, Қуйичирчиқ, Оққўрғон, Янгийўл, Зангиота туманларида ва Янгийўл шаҳрида санитария тозалаш, ободонлаштириш, аҳолини тоза ичимлик сув билан таъминлаш, эпидемиологик аҳамиятга эга бўлган озиқ-овқат ва болалар муассасаларини, ичимлик суви тайёрлаш ва оқава сувларини тозалаш иншоотларининг ҳолати ўрганиб чиқилиб, вилоят эпидемияга қарши кураш фавқулодда комиссиясининг кенгашида муҳокама этилди ва тегишли чоралар кўрилди.

Юқумли ўткир ошқозон-ичак касалликлари кўрсаткичи ўтган йилдагидан бироз паст бўлса-да, эпидемиологик ҳолатни ва ёз ойларининг иссиқ бўлишини ҳисобга олиб, тез бузиладиган озиқ-овқат ва салқин ичимликларни уй шароитида тайёрлаш ва кўчаларда, бозорларда, бекатларда сотиш тақиқланди.

Шу йилнинг ўтган даврида санитария-гигиена ва эпидемиология талабларини қўпол бузганликлари учун давлат санитария назорати органлари томонидан 2215 жавобгар шахсга жарима солинди, 745 та халқ хўжалик объектининг фаолияти вақтинча тўхтатилди. 7 та иш тергов органларига берилди.

Аммо, юқорида айтиб ўтилган тадбир ва чораларга қарамасдан муаммолар ҳал бўлмай қолмоқда. Масалан, вилоятдаги 18 та мавжуд чиқиндихона санитария талабларига жавоб бермайди, вилоят аҳолисининг 55,4 фоизигина марказий оқава сувларни тозалаш иншооти билан таъминланган: тоза ичимлик суви билан ҳисобот бўйича аҳолининг 62 фоизи таъминланган бўлса-да, худудларда, айниқса, ёз ойларида ичимлик суви узлуксиз етказиб берилмайди. Чиноз туманида 52 фоиз, Янгийўлда 59 фоиз, Қуйичирчиқда 68 фоиз, Ўртачирчиқда 74 фоиз аҳоли тоза ичимлик суви билан таъминланган. Бу худудларда ёз ойларида ичимлик суви танқислиги айниқса сезилмоқда.

Оққўрғон туманидаги "Ўзбекистон", "Гулистон", "Озод" жамоа хўжаликларининг айрим бўлимларида, Янгийўл туманидаги "Озод" жамоа хўжалигининг "Писталик" участкасида, У. Юсупов номли аграр саноат уюшмасининг бўлимларида, Зангиота туманидаги "Назарбек", "Эркин" жамоа хўжаликларида, Қуйичирчиқ туманидаги "Юлдуз", "Меҳнатобод" жамоа хўжаликларининг бўлимларида ва Чиноз туманидаги "Чиноз" жамоа наслчилик хўжалиги бўлимларида аҳолини узлуксиз тоза ичимлик сув билан таъминлаш масаласи ҳозиргача ҳал қилинмаган.

Янгиобод ва Красногорскда тоза ичимлик сув ишлаб чиқариш иншоотининг иш фаолияти қарор билан тўхтатилгандан кейингина зарарсизлантирувчи моддалар билан таъминланди. Июнь ойи мобайнида Ангрен шаҳри аҳолисининг ичимлик сув билан таъминотида ҳам бир неча марта узилишлар содир бўлди.

Эпидемиологик аҳамиятга эга бўлган деҳқон бозорлари санитария ҳолати ҳозирги кун талабларига жавоб бермайди. Айниқса, Янги Чиноз, Солдатский, Оққўрғон, Олмалиқ, Чирчиқ бозорларида гоҳо-гоҳо сув тўхтаб қолиши, чиқинди йиғилиб қолиши, шахсий гигиена қоидаларига амал қилиш учун шароитнинг йўқлиги, лаборатория экспертизасидан қишлоқ хўжалик маҳсулотларини тўла ўтказмаслик ҳоллари, тез бузиладиган, уйда тайёрланадиган озиқ-овқат маҳсулотлари ва ичимликларни сотиш ҳоллари аниқланган. Янги Чиноз деҳқон бозорининг иш фаолияти қарор билан тўхтатилгандан кейингина бироз тартиб ўрнатилди. Чирчиқ шаҳри оқава сувлар иншооти, Янгийўл шаҳар биохимия заводи, Оққўрғон туманидаги болалар ёзги оромгоҳи ва санаториясининг тозалаш иншоотларидаги камчиликлар вилоят давлат санитария назорати томонидан аниқланиб, вилоят эпидемиологияга қарши кураш фавқулодда кенгашларида кўриб чиқилди.

Бизни куюнтирадиган нарса шуки, наҳот жойларда ўз ишларидаги камчилик ва нуқсонларга санитария назорати кўрсатмасидан сўнггина аҳамият берилса? Ҳар бир ташкилот масъулият билан бажарсагина хавфли касалликнинг олди олинади.

Қишлоқ ислоҳотида янгилик

БУ УСЛУБ ҲАММАГА МАЪҚУЛ

Ўртачирчиқ туманидаги "Роватак" деҳқон хўжаликлари уюшмаси иш тажрибасидан

ҲОЗИРГИ пайтда "Роватак" — жамоа хўжалиги ҳисобланмайди. У хусусийлашиб деҳқон хўжаликлари уюшмасига айланди. Рўй берган ўзгаришни вилоят ҳокимлиги ва республика Вазирлар Маҳкамасидан борган мутахассислар қишлоқ ислоҳотида амалга оширилган ўзига хос янгилик дея эътироф этишди. Уюшма раиси Муҳаммадолим Убайдуллаев учун эса бу услуб унчалик янгилик эмасди. У 1985 йилда шу тумандаги ҳозирги "Ўзбекистон" жамоа хўжалигида раҳбар бўлиб ишлаётганида "Юрак ютиб, енг учида" биринчи бор канопчилик бўйича қўллаган ва жуда юқори самараларга эришган эди.

У кезларда деҳқонларга ерни расмий равишда шахсий мулкдек қилиб бўлиб берган бошлиқ қилмиши учун боши билан жавоб бериши керак эди. Шу боис раис бу услубни анча йилларгача сир тутди.

— Президентимиз ва республика ҳукуматининг қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни амалга ошириш тўғрисидаги бир қатор ҳужжатлари бизни яна изланиш ва ташаббускорликка даъват этди, — дейди уюшма раиси. — Бошқарув мутахассислари бир ёқадан бош чиқариб маслаҳатлашдик. Ислоҳ йўлини топдик. Ҳар бир деҳқон-фермерга ер расмий шартнома асосида ўз имкониятига қараб 3-5 гектардан бўлиб берилди. Энди ана шу майдонлар унинг ўзиники бўлди. Шартнома талабларида фермер бу ерга пахта экиши, ҳосилдорлик ўртача гектаридан 26,6 центнердан бўлиши, ҳосилни юқори сифатга топшириш, режадан ортиқ ҳосил учун рағбатлантириш, чигит экишдан бошлаб сўнгги мисқолларни давлат пахта пунктига топширишгача ўз зиммасида эканлиги каби шартлар ўз ифодасини топди. Собиқ бригадалар — деҳқон хўжаликларига айлантирилди ва бригадирлар шу хўжалик раислари бўлиб қолдилар.

Бу услуб деҳқонда ҳам, собиқ бригадирда ҳам масъулиятни мутлақо кучайтирди. Энг муҳими ерга, ишга муносабат ўзгарди. "Бу менинг ерим" туйғуси шаклланди ва шахсий жавобгарлик ортди.

Хўш, бу собиқ хўжаликка нима берди? "Зарбдор" деҳқон хўжалиги раиси Раҳматжон Розиевдан эшитайликчи:

— Бу услуб жорий этилгач, бировни далага зўрлаб чиқариш ўзўзидан йўқ бўлди. Тонг ёришмасданоқ фермер-деҳқонлар ўз ерларида анчагина юмушларни бажариб қўядиган бўлдилар. Илгари пайкалларни ўтдан тозалашда, яганада сохталиклар рўй бериб турар эди. Бу камчилик ўз-ўзидан йўқолди. "Ер меники" деб ишлаш ихтиёрий равишда иш сифатини кўтарди. Далаларда ғўзалар баравж, тоза ривожланмоқда. Шоналаб, кўсак боғламоқда. Майдонларни суғориш чоғида сувдан, вақтдан тежамкорлик билан фойдаланишни таъминлади.

Раҳматжон билан далаларни айландик. Мовий денгиздек чайқалиб турган майдонлар ораста. Ғўзалар дуркун. Бу йил янгича услубда ишлаш истагини билдириб биринчилар қатори 5 гектар ер сўраб ариза ёзган Оминахон Қўчқорова даласида бўлдик.

— Бу жойлар ташландиқ ерлар эди, — дейди Оминахон. — Ҳар йили пайкал атрофидаги тутларни моллар ғажиб, ғўзаларни пайхон қилиб ташлар эди. Майдонни оиламизга беришгандан кейин ер бизники бўлди. Кўряпсиз, тутлар ҳам, ғўзалар ҳам яшнаб ўсмоқда.

Оминахоннинг айтишича, оилада ҳамма деҳқон. Турмуш ўртоғи Умарали ишдан бўш вақтларида, фарзандлари — Шаҳноза, Зиёда, Зилола, Муниса, Мунoжот, Умиджонлар доимо оналари ёнидалар. Пахтакор аёл бизга янгича услуб ҳаммага маъқул бўлганини, иш учун жавобгарлик ортганини гапириб берди. Масалан ўтган йили 15 кунда бир амаллаб суғорилган шу майдонни, турмуш ўртоғи билан 5 кеча-кундузда сифатли сувдан чиқарипти. Шартнома бўйича гектарига 26,6 центнер ҳосил олиш режалаштирилган бўлса ҳам Оминахоннинг нияти 30 центнердан экан. Ортиқча ҳосил учун қандай рағбатлантирилиши ҳар бир деҳқон фермерга тушунтирилган.

О. Қўчқорова билан суҳбатимиз ниҳоясига етгач, деҳқон хўжалиги раиси бизга Ғани Бармоқов, Робия Баратова, Жумагул Бердиқулова, Қундуз Маҳаматкаримова, Карима Қорабоева каби оилавий фермерлар, Турсунбой Абдиев, Ботир Тошқўзиев, Суннат Исоқов, Қурбон Бердиқулов, Асқар Исоқов, Мурод Абдиев, Раҳмон Тўхтаев каби тажрибали сувчилар ва механизаторлар ҳақида ҳам гапириб берди.

Уюшмада сувчилар, механизаторлар учун алоҳида имтиёзлар яратилди. Улар ун, ёғ, гуруч, совун, шакар каби маҳсулотлар билан таъминландилар. Мавсум қизғин пайтда бепул овқатланиш имконияти яратилди.

Уюшма ғалла, беда, сабзавот, шоли, макка етиштириш борасида ҳам шу услубга ўтди. Дастлабки самара яққол кўзга кўринди. 80 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 30 центнердан ғалла ҳосили олинди. Техникадан фойдаланишда унум ортди.

— Ҳар қандай янгиликни рўёбга чиқариш осонликча бўлмайди, — дейди уюшма раиси, — бунинг учун ҳар бир деҳқон-фермер бир ёқадан бош чиқариши, янгича услубнинг мазмунига тушуниб етиши керак. Иш шунда олдинга қараб кетади.

М. Убайдуллаев ҳақ гапни айтди. Далалардаги бугунги меҳнат шундан далолат бериб турипти. Ўз эгаларига топширилган майдонларда мўл ҳосил учун сидқидилдан кураш бормоқда.

С. ҲАСАНОВ.

САДОҚАТЛИ ДЎСТЛАР

АГАР тақдир одамга саҳоват кўрсатиб, дунёдаги энг буюк бахтни тортиқ қилмоқчи бўлса, уни садоқатли дўстлар билан сийлайди. Электр транспорти истиқболини ривожлантиришда қозоқ миллатига мансуб ана шундай дўстларимиздан бири Жумат Акпаровдир.

Жумат Қозоғистоннинг оддий деҳқон оиласида таваллуд топди. Ёшлик йиллари Қозоғистон ва Ўзбекистон чегарасини бир-бирига дўстлик ришталари билан боғлаб турган Ғиштқўприк қишлоғида ўтди. Ўзбек биродарларига бўлган меҳр ва ҳурмат ана ўша йилларда Жуматнинг қалбида муҳрланиб қолди.

Тонг ёришмасданоқ ҳаммаёқ қалин қорга бурканибди. Жумат ишга кетишга тараддуд кўриши билан онасининг фарзандига илтижо қилган овози эшитилди.

— Балам, осундай сауқ кундерде Ташкентке жумисқа барғанша ўзимизде, аулда жумис жўқпекен саған?

— Аппа, меннен қаватир алманъ, мен Ташкентде мейирманди жолдастармен истеймин...

Меҳрибон она фарзандига иссиқ чой ичириб, кузатиб қўйди. Она меҳри Жуматга янги куч ва қувват бахш этди.

Шоферлик касбининг моҳир устаси Ж. Акпаров мана 20 йилдан бери турли ташкилотларда машина бошқариб келди. У халокат оқибатларини тугатиш ва таъмирлаш хизматига ишга келганида ўзбек биродарлари азалдан садоқатли дўстлардек кутиб олдилар. У тезда чапдаст ҳайдовчи Ф. Қўшоқов, Б. Оғабеков, С. Раҳматов, А. Йўлдошев, М. Имомовлар билан "тил" топишиб олди.

Чапдаст Жумат ўз машинасини моҳирлик билан бошқаради. У Т шкент шаҳридаги трамвай-троллейбус ишлаб чиқариш бошқармаси касаба уюшмаси жамоасидан беназир хизматини аямаётир.

Жумат Акпаровнинг арзигулик меҳнатлари икки миллат орасидаги дўстлик пойдеворининг янада мустаҳкамланишига, камол топишига кичик бўлса ҳам кафолат бўлади. Президентимиз Ислом Каримов айтганидек: "Қозоқ ва ўзбекнинг ота-боболари ва урф-одатлари бир, мозори ҳам, бозори ҳам бир. Ўзбекнинг қонида қозоқ, қозоқнинг қонида ўзбек қони аралашиб кетган".

Чин маънода, бу икки буюк халқнинг дўстлик ришталари абадий ва буюк хазинадир.

Фаттоҳ АБДУРАҲИМОВ.

• Булар сиздан миннатдор

РАҲМАТ, ШИФОКОРЛАР!

ҲУРМАТЛИ таҳририят ходимлари.

Менинг ёшим 73 да. Шу йилнинг 18 март куни кечаси тўсатдан қон қуса бошладим. Вужудим титраб, дунёдан умидимни ҳам узган эдим. Зудлик билан тўқимачилик комбинати касалхонасининг 1-жарроҳлик бўлимига олиб бордилар. У ерда шифокорлар И. Ким ва В. Худойбердиевлар зарур тиббий ёрдам кўрсатдилар. М. Муҳаммедов, А. Орифжонов каби ўз касбининг жонкуярлари касалдан фориғ бўлишимда ўз хизматларини аямадилар.

Ҳозир ўз уйимдаман. Мени оёққа турғишимда кўмак берган шифокорларга газета орқали ўз миннатдорчилигимни билдирсангиз.

Ф. ҚОДИРОВА,
Тошкент шаҳри.

Биз газетамизнинг 29 июнь сонида муштарийларимизни вилоятимиз деҳқон бозорларидаги аҳвол билан мунтазам таништириб боришни ваъда қилган эдик. Таҳририятимизнинг бир гуруҳ ходимлари ўтган шанба ва якшанба кунлари яна вилоятимиз деҳқон бозорларида бўлиб, бугунги ҳақиқий аҳвол билан танишиб қайтдилар. Улар жойларда меҳнаткашларнинг эҳтиёжларини қондириш, уларнинг оғирини енгил қилиш, бозорларни доимий назорат остига олиш, бозорга мол олиб келувчи деҳқонга барча шарт-шароитларни яратиб бериш, пештахталарни қишлоқ хўжалиги маҳсулотларига тўлдириш ва шу билан нарх-навони пасайтиришга эришиш йўлида қандай зарур ишлар амалга оширилаётгани билан атрофлича танишдилар.

БУГУН ЯНА ВИЛОЯТ БОЗОРЛАРИДА

ОЛМАЛИҚ

Шаҳар бозорларини айланар эканмиз, ўтган галдаги ташрифимиздан сўнг анча ўзгаришлар юз берганлигини пайқадик. Энг муҳими тартиб ва интизом борасида жиддий ишлар қилинаётганлиги яққол кўзга ташланди.

Тайёрлов идораси ходимлари ўтган якшанба кунига мўлжаллаб Фарғона вилоятидан сархил сабзавот маҳсулотларини олиб келишибди. Биргина четдан келтирилган мана шу маҳсулотлар ҳисобига бозор куни картошка, пиёз ва карамнинг нархи, ўтган ҳафтага солиштирганда анча арзон бўлди. Масалан, бундан икки ҳафта аввал пиёзнинг нархи 15 минг сўм-купон эди. Бу ҳафта эса, унинг баҳоси уч минг сўм-купонга арзонлашганлигини кузатдик. Тайёрлов идорасининг бозорлардаги дўконларида сотилаётган маҳсулотлар тури ҳам анча кўпайибди. Бунга аҳолидан бевосита бозорнинг ўзида маҳсулот қабул қилиб олиш бошланганидан сўнг эришилмоқда.

— Маҳсулотларни харид қилиб олишда алоҳида тартиб ўрнатганмиз, — дейди бозор дирекцияси ҳузурида фаолият кўрсатаётган шаҳар санитария ва эпидемиология станциясига қарашли лаборатория мудири Надежда Слесаренко. — Бунинг учун аввал маҳсулотнинг сифати, албатта назоратдан ўтказилади. Уни талабга жавоб берсагина сотиб олишга тавсия этамиз, бўлмаса тақиқлаймиз.

Дарвоқе, бугун кўрилаётган жиддий чора ва тадбирлар туфайли Олмалиқ деҳқон бозорлари ёз неъматлари билан тўлиб бормоқда. Нарх-навонинг ҳам шунга яраша арзонлашиб бориши сезиляпти.

АНГРЕН

Шаҳардаги марказий деҳқон бозори шу кунларда эртадан кечгача мева-сабзавот сотувчилару харидорлар билан жуда гавжум. Кейинги пайтларда кўпчилик маҳсулот турлари нархи анча камайганлиги учун ҳам шундай бўлмоқда. Сотувчи кўп бўлганидан кейин олувчи ҳам кўпаймоқда. Шаҳар атрофидаги қишлоқ туманлари деҳқонлари ўз маҳсулотларини шу ерга олиб келмоқдалар.

Улар орасида оҳангаронлик, ўртачирчиқлик, бўкалик ва бошқа туманлар деҳқонлари, боғбонлари, соҳибкорлари бор. Шаҳардаги савдо ташкилотлари ҳам, маҳаллий аҳоли ҳам ўз томорқаларида етиштирилган маҳсулотлари билан истеъмол бозорини тўлдиришга баҳоли-қудрат ҳисса қўшмоқдалар. Бозорда помидорлар бир ярим минг сўм-купондан тўрт минг сўм-купонгача, сифатли олма, ўрик, шафтолилар уч-беш минг сўм-купондан, картошка ўртача беш ярим-етти минг сўм-купондан сотилмоқда. Бироқ, чорва маҳсулотлари-гўшт, сут-қатиқ, пиёз, сабзи, узум ва бошқа шу каби айрим ноз-неъматлар баҳоси ҳали ҳам юқори.

— Деҳқон бозорига тез-тез келиб тураман, — дейди биз билан суҳбатда кекса харидор Усмон Юнусов, — шу кунларда уни айланишни яхши кўраман, чунки бу ердаги ноз-неъматларнинг сероблигидан кўнглинг яйрайди. Ёқтирган нарсамдан харид қиламан. Кейинги бир ҳафта-ўн кун ичида аҳвол ижобий томонга анча ўзгарди. Маҳсулот ҳам кўпайди, ҳили ошди, нархи ҳам арзонлашди. Менимча, бунинг асосий сабаби — бозордан чайқовчи қувилганида, деб биламан. Унга қарши кураш бошлангани айни муддао бўлди. Бу ишни бўшаштирмаслик керак...

— Ўзим шаҳардаги 7-автокорхонада ишлайман, — дейди Мирусмон Мирзаев, — томорқамиз бор. Унга у-бу егулик экканмиз. Ортиқчасини бозорга олиб чиқамиз. Бугун сабзи, бодринг олиб келдим. Лекин, бизни ранжитадиган нарса шундаки, патта ҳақи аниқ эмас, паттачи истаганини айтади. Сотувчилар ичида кексалар кўп, улар маҳсулотларини бир неча соат давомида тик туриб сотишади, толиқишади. Наҳотки, ўтирғичлар қўйиш қийин бўлса. Бунинг устига тарозилар кам, пружинали тарозида тортишга мажбур бўлаяпмиз. Бу харидорга маъқул бўлмаяпти. Бизга ҳам.

— Енгил автомашиналар бозор ҳудудига қўйилмайди, — суҳбатга қўшилди картошка сотаётган пенсионер деҳқон Неъмат Ашуров. — Илгари молларимизни бозорга қарашли мотороллерда олиб кирардик. Ҳозир у йўқ. Кўпинча юкни елкамизда орқалаб олиб кирамиз. Бу бизга оғирлик қиляпти. Бозорда юк ташиш воситаси ишлаб туришини истардик.

Сотувчилар ҳам, харидорлар ҳам бозор ишини яхшилашга қаратилган қатор бошқа таклиф-мулоҳазаларини ҳам билдирдилар. Албатта, шаҳардаги мутасадди ташкилотларнинг раҳбарлари буни ҳисобга олишлари ва амалга ошириш учун барча чораларни кўришлари лозим.

ЯНГИЙЎЛ

Бугун ҳам одатдагидек туман ва шаҳар ҳокимлиги вакиллари, хўжаликлар, қишлоқ хўжалигига дахлдор ташкилотларнинг раҳбарлари эрта тонгда шаҳар деҳқон бозорига йиғилдилар. Кечаги савдо-сотиқнинг қандай ташкил этилганлиги таҳлил қилинади. Қайси хўжаликдан қанчадан, қайси турдаги қишлоқ хўжалик маҳсулотлари келтириб сотилганлиги аниқ рақамларда айтиб ўтилди. Ҳозир пишиқчилик. Маҳсулот турларини кўпайтиришга эътибор бериш зарурлиги алоҳида таъкидланди.

Ҳар куни шаҳар бозорига ўртача ҳисобда деҳқон-фермер хўжаликларидан 20—22 тонна сабзавот келтириб сотилмоқда. Шунингдек, 7—8 тонна мева-чева халққа етказиб берилмоқда. Шуниси қувончлики, бу маҳсулотларнинг деярли 80 фоизини Янгийўл тумани хўжаликлари етказиб бермоқда. Ҳақиқатан ҳам Президентимизнинг ўша 25 июндаги йиғилишда сўзлаган нутқи асосида кўрилган тадбирлар, қайд этилган камчиликларни тугатиш юзасидан ўтказилган текширувлар бугунги кунда ўзининг самарасини кўрсатиб турипти.

— Биз, — дейди бозор қўмитаси бошлиғи Солижон Сотимов, — танқидлардан тўғри хулоса чиқариб, шаҳар солиқ нозирлиги билан ҳамкорликда чайқовчиларга қарши кураш олиб бормоқдамиз. Сир эмас, қўлига рухсат қоғозини олволиб, ўз билганича иш тутадиган савдогарлар кўпайиб қолган эди. Улар бозорларда деҳқоннинг эркин ва бемалол савдо қилишига тўсиқ бўлаётган эди. Улар қаттиқ текширишдан ўтказилди ва чора кўрилди. Биз бозорни айланганимизда ҳақиқатан ҳам бунинг гувоҳи бўлдик. Расталарда асосан деҳқонлар савдо қилишмоқда. Бир томони пишиқчилик, иккинчи жиҳати кўрилган чора-тадбирлар туфайли нарх-наво анча арзонлашиб қолибди. Бир килограмм картошка 5-6 минг, помидор 1-3 минг, буғдой дони 800-1000, гўшт 18-20 минг, тухум - 670 сўм-купон. Тўғри, сабзи, пиёзнинг нархи ҳали ҳам анча қиммат бўлиб турипти. Сабзи 12-13 минг, пиёз 8-9 минг сўм-купон. Ҳозир рақобат кундан-кунга кучаймоқда. Албатта, бу маҳсулотларнинг арзонлашиши турган гап.

Бозорда туман тайёрлов ва сифат бўйича нозирлик бошлиғи Алишер Муликовни учратиб қолдик.

— Харидорлар бу текширувлар, бу ярмарка савдо-сотиқлари мавсумий бўлиб қолмасайди, деб хавотирланишмоқда, — деймиз унга.

— Бундай хавотирга ўрин йўқ,— деди у ишонч билан. — Ярмарка яна ўн-ўн беш кун давом этади. Унгача пишиқчилик яна ҳам авж олади. Далаларда мўл-кўл маҳсулот етилади. Ўз-ўзидан рақобат кучаяди ва ярмаркани ташкил этишга ҳам ҳожат қолмайди.

Биз бозорда сабзавот билан савдо қилаётган Янгийўл туманидаги "Октябрь" жамоа хўжалигидан Дилбар Юсупова, Бобур номли хўжаликдан Хошимжон Ҳайдаров билан суҳбатлашдик. Деҳқонларга ҳамма шароит яратиб берилмоқда. Чойхона, овқатхоналар ишлаб турипти.

— Қандай эътироз, таклифларингиз бор?

Бу саволга харидорлар ҳам, бозорда савдо қилаётган деҳқонлар ҳам шундай жавоб беришди.

— Новвойлардан айрим ҳолларда инсоф кўтариляпти. Минг сўмга битта нонни сотиб оламиз. Кулча дейсиз. Бор-йўғи 200 грамм келади. Бунинг устига сифатли ёпилмайди. Бу нонлар жонлироқ ва сифатлироқ қилиб ёпилса бўлмайдими? Ахир улар учун рухсатнома берилган-ку. Нега халқ талаби ҳисобга олинмайди?

Ҳақли эътироз эди. Биз шу куни Янгийўл шаҳар бозорини айланиб, кўрилаётган чора-тадбирлар самараси кундан-кунга яхши бўлиб боришига ишониб қайтдик.

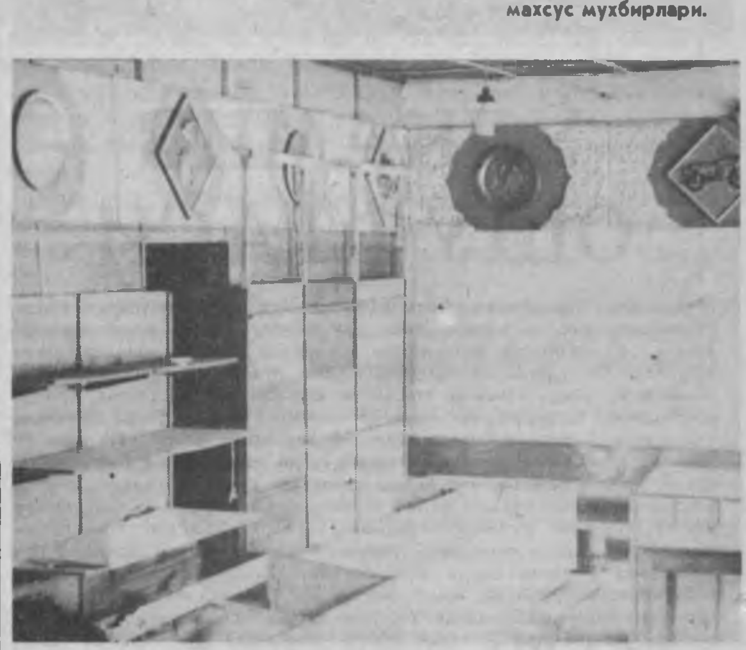

БЎКА

Туман ҳокимининг муовини Р. Саидов, туман прокурори А. Муҳамедов, туман тайёрлов-савдо бирлашмасининг раиси Ў. Иброҳимов, бозорлар мудири У. Мирзақулов ва СЭС вакиллари билан бозор айланиб юрибмиз. "Шўро" бозори тумандаги тўртта бозорнинг бири ҳисобланиб, у ҳар куни ишлайди ва доим одамлар билан гавжум. Вақт эрта бўлишига қарамай ҳамма пештахталар ёз ноз-неъматлари билан тўлиб-кетган. Бир ёнда мева-чевалар, иккинчи ёнда сабзавотлар, дон-дун савдоси кетяпти. Қуйироқда эса, қовун-тарвуз хирмонлари кўзга ташланади.

Савдо расталари бошланишида узум сотаётган аёл ёнига борамиз. Салом-аликдан сўнг молининг нархини сўраймиз.

— 8 минг сўм-купон болам, — дейди кекса аёл меҳрибонлик билан. Ўзиям ҳақ чиллакимисан чиллаки эканда. Шаҳар бозорида килоси 17 мингдан кам эмас.

Бозорда қуврак бодрингларини 3.000 сўм-купондан сотаётган "Мустақил Ўзбекистон" жамоа хўжалигидан келган ижарачи Азим Наврўзов, сархил помидорнинг ҳар килосини 600 сўм-купондан сотаётган "Бўстон" жамоа хўжалигининг аъзоси Худойқул Маматов, картошканинг ҳар килосини 4.000 сўм-купондан сотаётган СПТУ техник-муҳандиси Карим ака Рисқулов, Қаҳрамон она Холбуви Ҳакимова ва бошқа деҳқонлар билан суҳбатлашамиз. Шуниси қувонарлики, улар ўз молларини арзон нархда сотаётган бўлишларига қарамай, олибсотарларга ўхшаб яна оёқларини бир этикка тиқиб олишмаган. Молларини ҳатто ўзингиз сўраган нархда ҳам бериб юбораверишади.

Бозорда мол сотаётганларнинг аксарият кўпчилиги оддий деҳқонлар. Белига қўл тираган корчалон олибсотарлар айтарли кўринмайди. Бу борада туман ҳокимлиги бошчилигидаги бообрў ташкилотлар раҳбарларидан иборат штабнинг Президентимиз кўрсатмаларини изчил амалга ошириш йўлидаги саъй-ҳаракатлари, кўрилаётган аниқ чора-тадбирлар катта аҳамият касб этмоқда.

Бозор маъмурияти ҳам туман тайёрлов идораси раҳбарияти билан ҳамкорликда чайқовчиларга қарши курашда ўзига хос таъсирчан йўл тутмоқда. Бозорларда тартиб-интизом ўрнатилишида, пештахталарда истеъмол молларининг сероб бўлишида, нарх-навонинг тушишида бу икки муассасанинг ўрни ва масъулияти алоҳидадир.

— Бозор қошида деҳқонларнинг ортиқча қишлоқ хўжалик маҳсулотларини келишилган нархда сотиб оладиган қабул пунктлари очаяпмиз, — дейди бозор мудири Убайдулла Мирзақулов. — У бугун-эрта ишга тушади. Бу тадбир деҳқон пешона тери тўкиб етиштирган ноз-неъматларнинг арзон-гаровга олибсотар қўлига ўтиб кетишига, бозорда нарх-навонинг сунъий равишда кўтарилиб кетишига чек қўяди. У ҳозирдаёқ ўзини оқлай бошлади. Бозорга мол олиб келган, аммо уни сотишга вақти бўлмаган деҳқоннинг юкларини бозор маъмуриятининг ўзи келишилган баҳоларда қабул қилиб олмоқда. Яқинда фермер хўжалигидан ана шундай йўл билан донаси 18.000 сўм-купондан 2 тонна тарвуз қабул қилиб олиниб, аҳолига 50 минг ўрнига 25 минг сўм-купондан сотдик. Тарвуз нархи устига фақат хизмат харажатлари қўйилди, холос.

Бугун бозордан қайтаётган одамларни анчайин мамнун, рўзғор тўрваси тўла ҳолда учратиш мумкин. Чунки, сал муқаддам нарвон билан чиқиб бўлмаган нарх-наво пештоқига бугун базўр бўйимиз етиб турибди. Масалан, Бўка бозорларида 26 июндан шу кунгача бўлган нарх-навода анча фарқ бор. Бугунга келиб аҳвол бироз ўнгланяпти.

Бозор нархлари 30-40 фоизга арзонлашди.

Нарх-навонинг пасайишида туман тайёрлов идорасининг ҳиссаси ҳам салмоқли бўляпти. Хўжаликлар ва фермерлар билан шартномалар асосида аниқ бир маромда иш олиб бориш яхши натижалар бермоқда. Агарда 12 июнь куни бозорга тумандаги 6 та хўжалик 25 тонна турли хил сабзавот, мева-чева ва дон маҳсулотларини сотувга чиқарган бўлса, 3 июлга келиб бундай хўжаликларнинг сони ҳам, етказиб берилаётган маҳсулотлар ҳажми ҳам сезиларли даражада ортди. Тайёрлов идораси томонидан шу кунгача шартнома асосида 281 тонна ва мустақил равишда 260 тонна сабзавот, мева-чева ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари тайёрланди. Тошкент шаҳрида ўтган савдо кўргазмасига ҳам зарур маҳсулотлар пешма-пеш етказиб бериб турилди.

— Аҳолининг бозор-ўчари учун янада қулай шароитлар яратиб бериш мақсадида, — дейди суҳбатда тайёрлов идораси бошлиғи Ў. Иброҳимов. — Ильич номли жамоа хўжалиги ҳудудида янги мол бозори ишга туширилди, бозорга олиб борувчи 3 км. йўл асфальтланди. "Шўро" бозорини кенгайтириш ва қайта қуриш лойиҳаси тайёр. Ургутлик усталар бунёд этаётган шаҳар марказидаги кўркам "Табиат инъомлари" дўкони ҳам ишга тушиш арафасида.

И. ТОШЕВ, М. МИРҲАМИДОВ, Н. РИХСИЕВ, Н. ҲИКМАТУЛЛАЕВ.
"Тошкент ҳақиқати" махсус мухбирлари.

• Ангрен бозоридаги спорт моллари дўконининг пештахтаси ҳамон бўм-бўш;

• 50 минг сўм-купондан пулланаётган чанқовбосди ичимликларнинг нархи нега бу қадар баландлигини дўкон мудири ҳам изоҳлаб беролмади.

Даврон АҲМАД олган суратлар.

* * * * * * * * * *

БОБУР ЙЎЛЛАРИ БЎЙЛАБ

МАЪЛУМКИ, ўтган 1993 йили Миробод туманидаги "Сарикўл" маҳалласининг бир гуруҳ аъзолари Туркистон, Бухоро, Самарқанд, Шоҳимардон ва бошқа зиёратгоҳ жойларда бўлгандилар. Яссавий, Нақшбанд мақбараларини, Улуғбек расадхонасию, Бибихоним, Тиллақори, Амир Темур ёдгорликларини зиёрат қилгандилар.

Бу йил ҳам ана шундай анъанавий тадбирлар амалга оширилмоқда. Яқинда сарикўлликлар Бобур йўллари бўйлаб бир неча кунлик сафарга чиқдилар. Бобур ўтган йўлларни, унга қўйилган ёдгорликларни кўрдилар. Андижон шаҳридаги Бобур ҳайкалини зиёрат қилгач, унинг номи билан аталган музейда бўлдилар. Шоир ўсиб, улғайиб ижод этган, унинг қадами етган шаҳарлар, қурдирган қасрларининг суратлари музейдан кенг ўрин олган. Айниқса, Бобур номи билан аталган Боғишамол тепалигидаги мажмуа, Бобур мақбараси, шоирга қўйилган ҳайкал, музей залларидаги тарихий ёдномалар зиёратчиларда катта таассурот қолдирди.

Наманганданги Бобур номли маданият ва истроҳат боғи ўзининг соя-салқинлиги билан дунёга танилган. Бу ердаги шинам чойхоналар, турли аттракционлар, кўлда сайр этиш худди шоир ўйлагандак мафтункордир. Бу ерда ҳам сайёҳатчилар Бобур номи аталган жойларни кўрдилар, минг дардга даво маъдан суви бор "Ниҳол" сиҳатгоҳининг меҳмони бўлдилар.

Сарикўлликлар Кўқондаги Худоёрхон ўрдасида бўлдилар. Чуст, Чорсу, Тўрақўрғондаги жоме масжидларини зиёрат қилиб, ишланиш тарихи билан қизиқдилар. Усталарнинг нақш санъатига қойил қолдилар.

— Бизнинг бу сафаримизга "Ўзбактрнастуризм"нинг М. Бекмуҳамадов бошлиқ 2-автокорхонаси ҳомийлик қилди, — дейди маҳалла оқсоқоллар йиғинининг раиси Исматулла Рустамов, — Эндиги сафаримиз Хивага бориш, у ердаги тарихий ёдгорликларни ўрганишдир. Буларнинг ҳаммаси мустақиллигимиз шарофатидир.

Замира СОЛИЕВА,
хизматчи

МАҲАЛЛАЛАРДА ТАДБИРКОРЛИК

БЕКТЕМИР туманидаги "Бузовчи" маҳалласининг чинакам маҳалла сифатида иш бошлаганига ҳали кўп бўлгани йўқ. Аниқроғи, бу маҳалла бор-йўғи тўрт-беш йил муқаддам ташкил топди. Аммо маҳалла моддий-иқтисодий жиҳатдан ҳам, маънавий-маданий тадбирлар ўтказиб, аҳоли онгида истиқлол мафкурасини шакллантиришда ҳам кўзга кўринарли ютуқларга эришаётир. Чунончи маҳалла идораси билан биргаликда чойхона, ошхона, новвойхона ва сартарошхона қурилиб битказилганлиги, ободонлаштириш ишлари давом этаётганлиги кўп ўтмай бу ерда яхшигина гузар қад ростлаб иш бошлашидан дарак беради.

Икки йил муқаддам шу туманда яшайдиган тадбиркор ишбилармонлардан бири Олия Байитова бошчилигида "Армон" кичик корхонаси иш бошлади. Мазкур корхона очилиши натижасида маҳалланинг ўзидан 35 киши иш билан таъминланди. Кичик корхона 1993 йилнинг ўзида 636 минг 670 сўм-купон миқдорида маҳалланинг солиқларини тўлади.

Ўзбекистон Республикаси "Маҳалла" хайрия жамғармаси Тошкент шаҳар бўлими бошқарувининг яқинда бўлиб ўтган раёсат мажлисида "Бектемир ва Юнусобод туман бўлинмаларининг маҳаллалар моддий-техника базасини мустаҳкамлаш йўлида амалга ошираётган тадбирлари тўғрисида"ги масала муҳокама қилинди. Унда Бектемир туман ҳокимининг муовини Х. Мирзажонова, Юнусобод туман маҳаллалар кенгаши раиси К. Комиловлар муҳокама этилган масала юзасидан ҳисобот бердилар. Мажлисда биз юқорида таърифлаб ўтган "Бузовчи" маҳалласидаги ибратли ишлар маълумот сифатида таъкидлаб ўтилди.

"Маҳалла" хайрия жамғармаси Тошкент шаҳар бўлими бошқаруви раиси Шавкат Мирaлимов республикамиз ҳукуматининг ғамхўрлиги туфайли моддий жиҳатдан бадавлат маҳаллалар сони ошиб бораётгани, бу борада имкониятлардан ҳали тўла фойдаланилмаётганини уқтирди.

Мажлисда Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси, шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институти ва Ўзбекистон Республикаси "Маҳалла" жамғармасининг "Мустақил Ўзбекистоннинг ёш авлодни тарбиялашда маҳалла, мактаб ва оила ҳамкорлиги концепцияси" ҳақида"ги масала ҳам кўриб чиқилди.

Муҳокама қилинган ҳар иккала масала юзасидан Тошкент шаҳар ҳокимининг муовини Шуҳрат Жалилов, шаҳар ички ишлар бош бошқармасининг бошлиғи, генерал-майор Комилжон Ғофуров, шаҳар хотин-қизлар қўмитаси раиси Муборак Юнусхўжаева, "Маҳалла" жамғармаси Ҳамза тумани бўлинмасининг раиси Неъматжон Ҳасанов, Сирғали тумани бўлинмасининг раиси Юнус Тўлаганов, "Маҳалла" жамғармаси шаҳар бўлими бошқаруви раиси муовини Бахтиёр Дўстхўжаев ва бошқалар ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

Оқилжон ҲУСАНОВ,
"Маҳалла" жамғармаси Тошкент шаҳар бошқаруви мафкура бўлимининг мудири.

Муҳаррир
Н. НАСИМОВ

• Ҳар тўғрида

350 ТУРИ БОР

Олимларнинг ҳисобларига қараганда, ҳозирги вақтда дунё уммонида 350 тур акула яшайди. Бу турлар бир-биридан кескин фарқ қилади. Энг митти акула танасининг узунлиги 30 сантиметрдан ошмайди. Бу акуланинг акси бўлган кит акуланинг узунлиги ҳатто 18 метрдан ҳам ошади, вазни эса ўн тоннадан зиёдроқ бўлади.

Кескир деб аталувчи турнинг узунлиги эса атиги 45 сантиметргача боради. Бироқ у ўзининг йирик ва ўткир тишлари билан ўлжасининг, ҳатто денгиз чўчқаси ва баъзи китларнинг танасидан юмалоқ шаклдаги гўшт парчаларини юлиб олади. Улар ичида энг офофати йўлбарс акула ҳисобланади. Унинг ошқозонидан фақат балиқ эмас, ҳатто пиво шишалари, тошкўмир парчаси каби ажабтовур нарсалар ҳам чиққан. Бир улкан акула ичидан учта камзул, плашч, шоферлик гувоҳномаси, қорамол туёғи, кийик шохи, жўжалар сақланадиган катакча чиққан.

Акулалар ичида энг ривожланганни катта оқ акуладир. Уни ҳақли равишда "беражм қотил" дейишади. Чунки одам учун жуда хавфли. Унинг узунлиги 6,5 метрга боради, оғирлиги 4 тоннадан ошади. Австралияликларнинг уни "оқ ажал" деб аташлари ҳам бежиз эмас.

БУРГА САКРАГАНДА

Фанга бурганинг салкам бир минг бир юз тури борлиги маълум. Бу турларнинг аксарият кўпчилиги тропикларда ва субтропикларда яшайди. Улар фақат ҳайвонлар, паррандалар ва инсонлар қонини сўради.

Улар орасида инсонларда яшовчиларнинг ғаройиб хусусиятлари бор. Бундай бургалар узунасига ярим метргача сакрайди, баландликка эса бир метрнинг учдан бир қисмигача кўтарила олади. Сакровчи танасининг узунлиги эса агар у урғочи бўлса, 3-4 миллиметрни ташкил этади, холос.

Унинг бу хусусияти мутахассисларни анча вақтдан бери қизиқтириб келади. Чунки дунёда ўз гавдасига нисбатан шунчалик узоққа сакрай оладиган бошқа мавжудот йўқ. Илгари бурга орқа оёқлари шунга мослашган деган фикр ҳукмрон эди. Яқинда шу нарса маълум бўлдики, узоққа сакрашни таъминловчи бошқа омил — оёқни даражада эластикликка эга бўлган резилин томчиси экан. Бурганинг орқа оёқларига жойлашган бу модда у ҳашаротнинг Ернинг тортиш кучидан 140 марта ортиқ тезликда сакрашини таъминлар экан.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ АНГРЕН ПЕДАГОГИКА БИЛИМ ЮРТИ

1. **Жисмоний тарбия ўқитувчиси** (9-синф ҳажмида). Ўқиш муддати — 3 йил 10 ой. (Машғулотлар ўзбек ва рус тилларида олиб борилади).

2. **"Бошланғич синф ўқитувчиси** (9-синф ҳажмида). Ўқиш муддати — 3 йил 10 ой (машғулотлар ўзбек ва рус тилларида олиб борилади).

3. **Мактабгача тарбия** (9-синф ҳажмида). Ўқиш муддати — 3 йил 10 ой (машғулотлар ўзбек тилида олиб борилади).

КИРИШ ИМТИҲОНЛАРИ:

1. **0303 ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ** мутахассислигига: она тили (диктант), биология (оғзаки), ихтисосликдан ижодий имтиҳон.

2. **0307 БОШЛАНҒИЧ СИНФЛАРДА** ўқитиш мутахассислигига: она тили (диктант), адабиёт (оғзаки), математика (оғзаки).

3. **0308 МАКТАБГАЧА ТАРБИЯ** мутахассислигига: она тили (диктант), адабиёт (оғзаки), биология (оғзаки).

КИРИШ УЧУН ҚУЙИДАГИ ҲУЖЖАТЛАР ТОПШИРИЛАДИ:

1. Ягона шаклдаги директор номига ёзилган ариза
2. 9 йиллик таянч маълумот ҳақидаги гувоҳноманинг асл нусхаси
3. 086 шаклдаги тиббий маълумотнома
4. 3х4 ҳажмдаги 6 та фотосурат
5. ГТО нормативи ёки малакаси билети (жисмоний тарбия ўқитувчиси мутахассислиги учун).
6. Яшаш жойидан маълумотнома
7. Туғилганлиги ҳақидаги гувоҳномадан кўчирма

Шаҳар ташқарисидан келганларга ётоқхонадан жой берилади

ЎҚИШГА КИРУВЧИЛАР ҚУЙИДАГИ ҲУЖЖАТЛАРНИ ШАХСАН КЎРСАТИШЛАРИ ШАРТ:

1. Туғилганлик ҳақида гувоҳнома.
2. Ҳарбий рўйхатга турганлиги ҳақида гувоҳнома.
3. Меҳнат дафтарчасининг корхона раҳбари тасдиқлаган нусхаси.

ҲУЖЖАТЛАР 5 ИЮЛДАН 25 ИЮЛГАЧА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

КИРИШ ИМТИҲОНЛАРИ 26 ИЮЛДАН 15 АВГУСТГАЧА ВА ТАЛАБАЛИККА ҚАБУЛ ЖАРАЁНИ 20 АВГУСТГАЧА.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: Ангрен шаҳри, Ўзбекистон мустақиллиги кўчаси, 17-уй.

ТЕЛЕФОНЛАР: 2-52-23, 2-31-54, 2-40-78.

• Таҳририятга келган хатлардан

САХОВАТИНГИЗГА БАЛЛИ!

"ҲУРМАТЛИ таҳририят ходимлари!

Яқинда бахтсиз тасодиф туфайли куёвим ҳастдан кўз юмди. Қизим Ўғилой Қўчқорова энг каттаси олти ёш бири-биридан шўх уч ўғли билан бевақт бева қолди. Уйлари режа бўйича бузиладиган, янги уй қуриш тараддудида югуриб юришганди. Маъракаларни баҳоли қудрат ўтказдигу, қизим, невараларимга бошпана қуриш учун ёрдам сўраб бормаган жойимиз қолмади. Ўзим II гуруҳ уруш ногиронимман.

Собир Раҳимов туман ҳокимининг муовини берган жавобга қараганда, йиғилган барча маблағ Наврўз тантаналарига сарфлаб юборилган эмиш. Оиламиз аҳволи ҳақида ойнаи жаҳонда ҳам кўрсатув берилди. Шундан сўнг Миробод туман ҳокимлигидан 200 минг сўм ердам кўрсатилди. Айниқса, Тошкент тумани ҳокими Р. Акбаровнинг қилган саховатидан севиниб кўзларимиз ёшланди. У кишининг ташаббуси билан оиламизга икки минг ғиштни бепул келтириб беришди. Дунёда шундай олийҳиммат, меҳрибон одамлар бор экан, эртанги кунимиз янада яхшироқ бўлишига умид туғилаверади.

Саховатингизга балли, азиз ва меҳрибон инсонлар!"

Нажмиддин МАҲКАМОВ,
Собир Раҳимов тумани, Фаробий кўчаси, 17-боши берк кўча, 22-уй.

ГАЗ ҚАЧОН КЕЛАДИ?

"ҲУРМАТЛИ муҳаррир!

Мен Тошкент вилояти Оҳангарон туманидаги Алишер Навоий номли давлат хўжалигининг "Ленинчи" қишлоғида истиқомат қиламан. Бу ерга 1952 йили келганмиз. Ёшим 73 да, шахсий пенсионерман. Кўмир, ўтин ёқиб кун кўрар эдик. Кейинчалик ҳаммаёқ газлаштирилиб, суюлтирилган газдан фойдалана бошладик. Ҳар ойда 2 та баллонда газ берарди. Бозор иқтисодиети, нарх-наво ошиб, газ ҳам қимматлашиб кетди. Шу баҳона мана 5 ойдирки бизнинг қишлоққа газ ҳам келмай қўйди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонига биноан аҳолини газлаштириш борасида қўйилган ишлар амалга оширилмоқда. Лекин, бизнинг қишлоқ...

Юқоридаги муаммони ҳал қилиб, бизни қийинчиликлардан халос қилишда ёрдам беришингизни сўрайман."

Муҳаррам СОЛИҲОВА.

«Тошкент ҳақиқати»
Муассис: Тошкент вилояти ҳокимлиги

БИЗНИНГ МАНЗИЛ: 700000, Тошкент, ГСП, Матбуотчилар кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОН: хатлар ва оммавий ишлар бўлими - 334-048

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 8. Буюртма Г—991. 20900 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2

• Эълон ва билдирувлар кечиктирилмай чоп этилиши кафолатланади.
• Факт ва далилларнинг ҳаққонийлиги учун мақолаларга муаллифлари масъулдирлар.
• Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.